

Ane Thyvold Ranøien

Barnets beste i familiepolitikk

Hensynet som ble glemt?

Masteroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Joachim Vogt Isaksen

Mai 2022

Ane Thyvold Ranøien

Barnets beste i familiepolitikk

Hensynet som ble glemt?

Masteroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Joachim Vogt Isaksen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

SAMMENDRAG

Denne oppgaven belyser hvordan barnets beste kommer til syne i Norske offentlige utredninger (NOU) som omhandler familiepolitikk. Barnets beste er et vidt begrep, hvor diskurser bidrar til å forme begrepets innhold og anvendelse. Oppgaven støtter seg til teorier om ulike perspektiver på barn, barnets medvirkning og familiepolitikk. Analysen finner to diskurser som resultat av diskursanalysen som ble gjennomført på seks NOUer utgitt mellom 2008 og 2019. Oppgaven peker på eksistensen av en overordnet enighet om selve begrepet *barnets beste* i de offentlige utvalgene, men en uenighet om hvordan begrepet skal forstås, tolkes og anvendes. Analysen argumenterer for at de to diskursene kan anses som *barneorientert* eller *foreldreorientert* og peker på diskursenes ulike teori- og perspektivgrunnlag. Diskursene har en historisk utvikling, hvorpå denne oppgaven argumenterer for at det er den *foreldreorienterte* diskursen som er ledende i å forme forståelsen av barnets beste i de nyeste NOUene utgitt innenfor det familiepolitiske feltet.

ABSTRACT

This thesis sheds light on how the child's best interest is reflected in Official Norwegian Reports (NOU) regarding family policies. The best interest of the child is a broad concept, where discourses contribute to forming the content and application. The thesis is based on theories on childhood perspectives, children's right to participate and family policy. The analysis is the result of a discourse analysis conducted on six NOUs published between 2008 and 2019. The thesis point to the existence of an overall agreement on the concept 'the best interest of the child' in the Official reports, but also shows a disagreement on how the concept should be understood, interpreted and used. The analysis argues that the two discourses can be regarded as *child-oriented* and *parent-oriented* and points to the discourses' different theoretical and perspective bases. The discourses have a historical development, whereupon this thesis argues that it is the *parent-oriented* discourse which are currently defining the concept 'the best interest of the child' in the latest NOUs published within the field of family policy.

Forord

Jeg vet ikke helt hva jeg tenkte når jeg begynte med denne oppgaven. Det å ta utgangspunkt i barnets beste, et begrep som er dynamisk og komplekst, for så å kombinere begrepet ytterligere med familiepolitikk, som preges av en mengde ulike perspektiver, skulle kanskje gitt meg et forvarsel om at oppgaven ikke ville være så rett frem som jeg så for meg.

Men det er kanskje denne naiviteten som gjorde oppgaven gjennomførbar.

Veien hit har vært lang. Jeg har ikke annet enn å bøye meg i støvet og takke fra dypet av mitt hjerte til veilederen min, Førstemanuensis Joachim Vogt Isaksen, som har stått med min side over flere år og hatt troa på meg og prosjektet mitt. Uten hans faglige innspill, korrigerende mailer og konstruktive tilbakemeldinger hadde denne oppgaven vært uten ende.

En ganske annen, men om mulig enda større takk, går til han som har holdt hodet kaldt og hjertet varmt på hjemmebane. Livet har endret seg drastisk fra starten på mastergraden og frem til i dag. Barn og gårdsbruk, arbeid og livet generelt har bidratt til å flytte denne oppgaven fra en teoretisk øvelse til en refleksjon av praksis; for plutselig skrev jeg ikke bare om barnets beste og familiepolitikk, vi sto midt i det. Takk, Svein Mikal, for raushet, omsorg og alt du er, gjør og gir for at livet vårt er mulig.

Og ikke minst, takk Jael og Salome - mamma skal ikke jobbe så mye oppe på kontoret nå.

En takk går og til familien, både den som er nær og den som er geografisk lenger unna. Takk for hver en samtale, hver en refleksjon, hver en vaffel, kaffekopp og hvert et heiarop. Spesielt takk til mamma for språkvask.

Livet er enklere med gode venner som går med deg, lytter og utfordrer. Alle tankene jeg har tenkt, all frustrasjonen jeg har latt koke - denne oppgaven er resultatet av samtaler med et knippe av folk som betyr så veldig, veldig mye. Spesielt takk til Maya som skrev master med meg fra andre siden av landet. Du inspirerte meg til å fullføre løpet og ikke minst erkjenne at kreativiteten flyter best utenfor oppskriften.

En siste takk går til rettesnora i mitt liv; Gud. Uten deg - ingen meg.

Haltdalen, mai 2022
Ane Thyvold Ranøien

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	4
TIDLIGERE FORSKNING	5
TEORETISK RAMMEVERK	6
SYNET PÅ BARN - FRA ULIKE PERSPEKTIVER	6
BARNETS PERSPEKTIV, BARNEPERSPEKTIVET OG BARNETS MEDVIRKNING	7
BARN OG BARNDOM I NORGE - MED FAMILIEPOLITIKKEN SOM BAKTEPPE	8
METODE OG DATA	9
DOKUMENTSTUDIUM	9
INDUKTIVT FORSKNINGSDESIGN	10
DISKURSANALYSE	10
UTVALG OG UTVALGSKRITERIER	11
KODING AV DATAMATERIALET	12
ANALYSE AV DISKURSIV PRAKSIS	13
FUNN	15
DEN BARNEORIENTERTE DISKURSEN	16
DEN FORELDREORIENTERTE DISKURSEN	16
DISKURSENES OPPTREDEN I DEN ENKELTE NOU	16
OPPSUMMERING	18
KONKLUSJON	19
OVERSIKT OVER FIGURER OG TABELLER	23
ARTIKKEL	26
LITTERATURLISTE ARTIKKEL	44

«Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

FNs konvensjon om barns rettigheter (art. 3, punkt 1)

INNLEDNING

Denne oppgaven handler om et tema som berører mange. Vi har alle vært barn, og med det ikke bare vært mottakere av vurderinger om hva som er vårt beste, men og vokst opp i feltet denne oppgaven omhandler; familiepolitikk. De historiske endringene i familiepolitikken, som likestilling, nye familieformer og individuelle rettigheter, har bidratt til å forme politikken vi har i dag. Så hvordan står det til med barnet? Både nasjonalt og internasjonalt anerkjennes *barnets beste* som et grunnleggende hensyn for alle avgjørelser som berører barn. Det kan kanskje være lett å vurdere barnets beste i møte med det enkelte barn, eller lovfeste det i lover eller regler, men i hvor stor grad vurderes og ivaretas hensynet i familiepolitikken? Og hvilken forståelse presenteres barnets beste i lys av?

En metodisk måte som kan bidra til å besvare noen av spørsmålene er diskursanalyse. Tjora (2017) skriver hvordan «*vi gjennom en kvalitativ analyse innenfor eget fag utvikler en måte å forstå virkeligheten på, som på ulike måter gjenspeiler vår perspektivmessige forankring*» (s. 34). Med andre ord kan kvalitative analyser, som diskursanalysen, belyse hvordan vi ser verden og hvorvidt måten vi ser verden på samsvarer med perspektivene vi legger til grunn. FNs barnekonvensjon (Barnekonvensjonen, 2003) har siden 1989 løftet frem hensynet til barnets beste som grunnleggende hensyn, og Norge har ratifisert, inkorporert og grunnlovsfestet hensynet. Samtidig som barnets posisjon kan argumenteres for å aldri ha vært sterkere, etterlyses reviderte bilder av barn, da bildene som eksisterer ikke samsvarer med forståelsen av barns subjektivitet (Hennum, 2015).

Det kan være interessant å se på hvorvidt synet på barn samsvarer med bildene som er i familiepolitikk. Familiepolitikk som område skal ivareta stat, arbeidsliv og familieliv (Johansen, 2010) og det er av interesse å undersøke hvordan barnet forstås og ivaretas i møte med potensielt sterkere parter. Familiepolitikk og likestillingspolitikk er tett knyttet sammen (Østbakken, 2016; Ellingsæter og Leira, 2006). En økende individualisme, styrket av en velferdsmessig dreining mot opptjening og uttak av individuelle rettigheter (Kildal, 2013), er det interessant å observere hvordan barnets beste ivaretas som grunnleggende hensyn. De siste årene har familiepolitiske tiltak som foreldrepermisjon og kontantstøtten blitt debattert og senest i vår kom resultatene fra Foreldrepengeundersøkelsen 2021. Undersøkelsen viste en signifikant økning i mødre som tar ut ulønnet permisjon (Bakken, 2022) og blåste liv i diskusjonen om familiepolitikken mål og metoder. I lys av den gjenopptatte debatten kan det se ut til at oppgavens relevans har økt i takt med dens tilblivelse.

Angel (2010) peker på to referanserammer i forbindelse med synet på barn; den første betrakter barnet som aktør og kunnskapsbærer i eget liv, den andre ser barnet som et samfunnsmedlem hvor andre vurderer hva som er godt og riktig. Ulike perspektiver på barn, vil kunne gi ulike perspektiver på barnets beste.

Barnets beste er et mangeartet konsept; det er et begrep, et prinsipp og et grunnleggende hensyn. I denne sammenheng sees barnets beste i lys av FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen, 2003), artikkel 3, punkt 1, hvor det står: «*Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.*» (s. 9).

Barnets beste skal legges til grunn for alle handlinger som berører barn, også familiepolitisk. Denne oppgavens mål er å undersøke *hvordan diskurser former Norske offentlige utredninger (NOU) om familiepolitikk sin forståelse og omtale av barnets beste*. Ved å undersøke diskursen(e) er målet å belyse hvordan barnets beste forstås og hvorvidt det er

ulike diskurser som kjemper om å gi forståelsen av barnets beste sitt innhold. Videre er spørsmålet hvorvidt diskursen(e) som kommer til syne har barnets rettigheter i fokus, eller benyttes barnet som argument for å fremme andre hensyn (Hennum, 2015).

Tidligere forskning

Innledende søk på barnets beste og familiepolitikk viste et felt som er bredt forsket på i ulike kontekster over flere tiår. Ford og Jennings (2020) setter familiepolitikk i en europeisk kontekst og peker på trenden hvor høyere grad av utdanning, økt migrasjon, eldre befolkning og økte demografiske forskjeller bidrar til økte sosiale forskjeller. De konkluderer ikke med at økt globalisering er utfordringen, men fokuset på globalisering kommer til syne i norsk sammenheng gjennom forskning på trygdeeksport. Hatland (2015) argumenterer for at trygdeeksport ikke er en så stor trussel for den norske velferdsstaten, noe som betviles av den jevne nordmann (Cappelens et al, 2016).

Familiepolitikk må forstås i en historisk sammenheng, hvor ulike strømninger og politiske føringer har påvirket hvordan den, og dets aktører, har utviklet seg (Vollset, 2011; Ellingsæter og Leira, 2006; Ellingsæter, 2003; 2007). Samtidig som familiepolitikk er forholdsvis ny på den politiske dagsorden (Bergh et al, 2021), har den bidratt til aleneforsørgeres velferd i 150 år (Grødem, 2016) og sikrer både universelle og selektive ordninger (Øverbye, 2018). Arbeidslinja står sterkt som ideologi og fordrer arbeid som en forutsetning for tjenester (Kildal, 1999). Barnets nye rolle (James et al, 2015) og dets inntog i familiepolitikk bidro til å dreie fokuset mot barns velferd i lys av forebyggende familiepolitikk (Danielsen og Ludvigsen, 2009; Esping-Andersen, 2002) og likestilling (Leira, 2006). Det er en bred overenstemmelse i at det er en skjevhet i arbeidsfordelingen mellom kvinner og menn, både hjemme og i arbeid utenfor hjemmet, og det er tydelige føringer på at familiepolitikk skal bidra til å minske disse skillene og øke likestilling mellom kjønnene (Se for eksempel Kitterø og Halrynjo, 2019; Stratigaki, 2004; Ellingsæter og Kitterø, 2021). Likestilling innen familiepolitikk har videre endret seg fra å omhandle kvinners rettigheter på arbeidsmarkedet, via likestilling i hjemmet og forstås nå i lys av en mer overordnet økonomisk politikk (Stratigaki, 2004). De store linjene i familiepolitikken vitner om et felt med stolt historie og mange, og sterke aktører. Og midt i, står barnet.

Søk på barnets beste viser at begrepet som henvises til mye i forskning, gjerne sees på som et overordnet prinsipp (Barneombudet, 2017) eller i sammenheng med konkrete temaer, som eksempelvis barnevern (Brottveit, 2013; Bunkholdt, 2010) eller domstolsbehandling (Barlund, 2015; Smith, 2004). Skevik (2004) peker på hvordan barns rettigheter ivaretas i norsk familiepolitikk, også før foreldrenes samlivsform var lovlig. Barnets beste settes i sammenheng med foreldreskap, hvor familiepolitikken gir foreldrene best mulige rammer (Vollset, 2011). Barnets beste settes ofte i sammenheng med barnets medvirkning, et tema som forskes på i økende grad på flere arenaer (Gjerdt-Andresen og Hansen, 2020; Sandbæk, 2004; Kjørholt, 2007).

Wells (2011) stiller spørsmål med om sammenhengen mellom barndom, barns rettigheter og politikk styrer forståelsen av barn i større grad enn Barnekonvensjonen og et mer moderne sosiologisk syn på barn. Oppgaven videre har som mål å belyse svar til spørsmålet, i den teoretiske delen vil, blant annet, redegjøre for et sosiologisk syn på barn og barndom.

TEORETISK RAMMEVERK

Det følgende kapittelet redegjør for oppgavens syn på barn og barndom. Ved å belyse ulike perspektiver av barn og barndom kan en forstå, tolke og analysere innholdet i prinsippet *barnets beste*, og under vil jeg presentere teorier på barn og barndom. Teoriene legges til grunn som perspektiver for videre analyser og tar utgangspunkt i barndomssosiologi. Det vil først skisseres opp ulike måter å forstå barn, før det følger en kort redegjørelse for barnet som aktør, objekt eller subjekt og hvordan ulike forståelse kan bidra til ulikt syn på hva som er til det beste for barnet.

Synet på barn - fra ulike perspektiver

Barnekonvensjonen balanserer forståelsene av barn som *objekt*, med behov for beskyttelse og omsorg, og som *subjekt*, som handler, tenker og mener. Sosiologi og psykologi gir i en den sammenheng perspektiver for å forstå ulike måter å se barn på (Prout og James, 2015), under erkjennelsen av at det ikke eksisterer en forståelse av barndom som er upåvirket av politikk og samfunn.

Prout og James (2015) viser til hvordan *sosialisering* har vært det ledende perspektivet på hvordan forstå barn innen sosiologien, mens innen psykologien anses *utviklingspsykologien* som dominant perspektiv. Sosialisering søker å forklare hvordan samfunnets normer overføres mellom generasjoner og innebærer både ønsket og uønsket sosial tilpassing (Borge, 2010, s. 95). Perspektivet dominerer av forståelsen av barn og barndom, spesielt innen familiesosiologi, og peker blant annet på hvordan kvinnes rolle har endret seg, mens synet på barn forholdt seg statisk (Prout og James, 2015). Sosialisering har stor innflytelse og er ikke kun forstått som en teori, men er inkorporert i sosialfaglig yrkesutøvelse, identitet og selvforståelse i så stor grad at den bidrar til å organisere de ytre rammene for barndom (ibid; Alanen, 1988). Sees sosialiseringen videre i sammenheng til den enkeltes forståelse av familien og egen rolle, vil kritikk av sosialisering kunne være utfordrende da forståelsene henger sammen med menneskers forståelse av seg selv, både som yrkesutøver og som privatperson. Det å peke på at sosialisering alltid innebærer en form for undertrykkelse av nåtiden, enten ved å fokusere på hva som har vært eller det som kommer, kan dermed være krevende (Prout og James, 2015).

I møte med utviklingspsykologien er Prout og James (2015) av den mening at den er mangelfull som eneste perspektiv og ikke bør benyttes som forståelsesramme alene, men sees i lys av sosial og kulturell kontekst. Utviklingspsykologien bygger på forståelsen av universelle lovmessigheter i barns utvikling, også kjent som stadier (Angel, 2010). Barnets utvikling skjer i samspill med sine omsorgspersoner, og det økende fokuset på samspillet har belyst tilknytning som et viktig moment (Angel, 2010; Smith, 2002). Teorier om tilknytning fokuserer i større grad på barnets emosjonelle tilknytning til sine omsorgspersoner enn biologiske bånd (Smith, 2002). Barnet forstått som objekt kan sees i sammenheng med utviklingspsykologien, hvor barns generelle behov er konstruert av voksnes respons på hva et barn er og trenger (Sommer, 2003). Barndommen defineres av barnets avhengighet til de voksne (Sandbæk, 2004) og barnets behov forstås ut fra alder eller utviklingsfase og sees i lys av familien, velferdssystemet eller utdanningsinstitusjonene (Prout og James, 2015).

Aktørperspektivet bryter med både sosialiseringens og utviklingspsykologien forståelse av barn. Sommer (2012) peker på hvordan barnet er medfødt kompetente sosiale aktører, som samhandler skaper virkeligheten i samspill med sine omgivelser. Barnet som kompetent aktør forer erkjennelsen av at barnet må tas på alvor, lyttes til og gis medvirkning (Angel,

2010, s. 144) og bygger på forståelsen om at barnet er et handlende individ (Sandbæk, 2004). Bergnehr (2019) omtaler barnet som aktør i lys av noe som er medfødt og uavhengig av barnet reelt sett kan påvirke sine omgivelser gjennom handling, påvirker barnet det og de rundt seg simpelt hen ved å være (s. 51). Hun foreslår videre hvordan aktør-begrepet kan sees i lys av barnet som *påvirker* og *influenser*. Barnet *påvirker* sine omgivelser til en hver tid, både direkte og indirekte, mens barnet som *influenser* har sammenheng med om barnet har innflytelse på beslutninger som omhandler det. De færreste vil nekte for at barnet *påvirker* sine omgivelser, men hvorvidt barnet som *influenser* kan være omdiskutert.

I lys av forståelsen av de ulike synene på barn redegjort for over, blir begreper som barnets perspektiv, barneperspektivet og medvirkning vesentlige.

Barnets perspektiv, barneperspektivet og barnets medvirkning

I vurderingen av avgjørelsers konsekvenser ovenfor barn, skiller gjerne mellom å se beslutningene i lys av, eller som en følge av, barnets perspektiv eller i et barneperspektiv.

Halldén (2003) skisserer opp en forskjell hvor barns perspektiv og barneperspektiv omhandler hvem som former eller skaper perspektivet (ibid, s 13). Bergnehr (2019) differensierer mellom de to begrepene ved å forstå barnets perspektiv som barnets gjengivelse av dets livsverden. Å lytte til barnets perspektiv fordrer at barnets tanker, følelser og meninger gis rom.

Barneperspektivet, forklarer Halldén (2003), handler om voksnes forsøk på å forstå verden fra et barns ståsted og vurdere hvilke konsekvenser et valg eller beslutning får for barnet. De to ulike perspektivene bidrar til å belyse hvordan barnets stemme kan bli hørt, enten gjennom barnets egen involvering eller gjennom voksnes forsøk på å forstå verden fra barnets synspunkt. Barneperspektivet brukes vitenskapelig og politisk, men kan ha ulikt innhold ut fra ulikt ideologisk standpunkt (ibid, s 13). Ideologisk sett har barneperspektivet stor retorisk tyngde, en tyngde som fordrer både en varsomhet og et kritisk blikk på innhold og bruk, da barneperspektivet vil omhandle mer enn hvilket perspektiv barn har på ulike fenomen (ibid, s 21).

Et tredje begrep i denne sammenheng er medvirkning. Medvirkning kan knyttet til Barnekonvensjonens artikkel 12, om barnets rett til å bli hørt i saker som omhandler det. Samtidig omhandler medvirkning mer enn bare det å bli hørt. Hart (1992) viser til hvordan medvirkning foregår i ulike grader på en skala. Den laveste graden av medvirkning er ikke-reel og barnet forstås i større grad som en brikke som kan manipuleres eller benyttes for å fremme et spesifikt synspunkt. I den andre enden av skalaen er graden av barns medvirkning høy. Barnet tar selv initiativ og leder avgjørelser og handlinger. Mellom disse ytterpunktene ligger medvirkning gjennom informasjon, lyttet til og samarbeidet med. Graderingen av medvirkning bidrar til å belyse hvordan det kan hevdes at barnets medvirkning er ivaretatt, men ikke i hvilken grad den er ivaretatt.

Hennum (2015, 2010) har flere ganger løftet spørsmål som omhandler hvordan barnet kan benyttes manipulativt for å fremme hensyn som ikke samsvarer med barnets rettigheter. Det å ha i bakhodet at barn kan brukes som markører for andre perspektiver enn barnet selv, kan være av relevans når det sees videre på hvordan barnets beste forstås - og tillegges mening - i NOUer.

Barn og barndom i Norge - med familiepolitikken som bakteppe

Velferdsstaten er den overordnede rammen for familiepolitikk. Familiepolitikk ansees som et felt som ble satt på den politiske dagsorden rundt 1970 (Bergh et al, 2021) og er tett knyttet til likestillingspolitikk (Ellingsæter og Leira, 2006). Arbeidslinja forstås som en rygggrad i den norske velferdsstaten (Kildal, 1999), spesielt i lys av sosial investeringsteori.

Sosial investeringsteori er en teori som forsøker å forklare hvordan velferdsstaten kan sikre gode valg som bidrar til velferd for sine borgere (Esping-Andersen, 2002). Teorien vektlegger barndommen som en fundamental livsfase hvor forutsetningene for voksenlivet legges. Ved å investere i barn, gjennom tiltak for å styrke likestilling mellom foreldre, hindre barnefattigdom og knytte arbeid for foreldrene sammen med tjenester for barna, hevder teorien at barn vil få likest mulige forutsetninger for god velferd.

Barn i Norge har generelt sett stor innflytelse over hverdagen sin og behersker i stor grad forhandlingen med foreldrene, slik at de kan oppnå ønskede resultater. Hart (1992) argumenterer for at barn i mange vestlige land lever såpass beskyttet og kontrollert at de har mulighet til å være barn, uavhengig om de vil eller ikke. I barnevernsfaglig sammenheng er barnets mulighet for å være barn satt i kontekst med deres mulighet for ettervern, gjennom en form for forlenget barndom (Tynes og Kiik, 2015). På den andre siden viser Angel (2010) til hvordan barn aldri har hatt større innflytelse på eget liv, enn det de har i dag, og dermed kan ansees som tidligere voksne. Solberg (2015) knytter forventninger og erfaringer til et barn til vurderingen om det er kompetent eller ikke. Et barn som har avklarte forventninger til hva som skal gjøres, gjør dette og får ukelønn som barnet disponerer selv, vil kunne fremstå som mer modent og kompetent enn et barn som bidrar mindre i ulike arbeidsoppgaver i hjemmet og hvor foreldrene handler inn det barnet trenger ved behov. Begge vil forstås som barn, men ulikheten mellom dem kan resultere i ulike sosiale konstruksjoner rundt barnet, som igjen kan påvirke hvordan de oppfattes, inkluderes og får medvirke i egen hverdag.

I møte med familiepolitikken vil forståelsen av barn i barnehage, skole og fritidsaktiviteter bidra til å ytterligere konstruere forståelsen av barnet og hvorvidt det skal sees på som et objekt med behov for beskyttelse eller som et kompetent subjekt bidra til å forme samfunnets forståelse av barn (Sandbæk, 2004). Et moderne syn på barn fordrer at barnet får bidra som medskaper av sin hverdag og ha medvirkning i avgjørelser som omhandler det. Hvorvidt barn har denne muligheten for deltakelse i politiske prosesser er usikkert (Kirkebø et al, 2019).

METODE OG DATA

Det å forske på samfunnet en selv er en del av kan være utfordrende (Tjora, 2017). Ethvert valg av perspektiv, avgrensning, analyse og tolkning formes av forskerens forforståelse, og preger analysen på lik linje som analyser av all annen empiri (Reime, 2017; Angel, 2010). Med utgangspunkt i en forståelse av at verden konstrueres i samspill med andre, gir sosialkonstruktivismen sine rammer for denne oppgaven.

Sosialkonstruktivismen som grunnlag for forskning åpner for å se på bakenforliggende årsaker til hvordan mennesker kan ha ulike oppfatninger om samme fenomen (Tjora, 2017). Perspektivet fordrer at virkeligheten dekonstrueres for å undersøke forståelsene som ligger til grunn for et konsept eller et perspektiv (Ottosen, 2006). Erkjennelsen av at virkeligheten som vi kjenner den er konstruert og skapes i sosiale sammenhenger (Tjora, 2017), gir forskeren et utgangspunkt for å undersøke hvordan barnets beste kan forstås, vektas og forklares ulikt, også innenfor den samme kulturelle kontekst.

En utfordring med sosialkonstruktivismen er at den er like mangeartet som kontekstene den forsøker å gi en forklaring på (Wenneberg, 2002). Den er og kritisert for å kunne, i sin ytterste form, forfekte en form for ultimat relativisme (James et al, 2015). Målet med denne oppgaven er ikke å forfekte en slik relativisme, men heller vise hvordan ulike forståelser av konstruksjonen barn, bidrar til ulik praksis og vurderinger knyttet til barnets beste i familiepolitikken.

Dokumentstudium

Valget om å gjennomføre et dokumentstudium har sammenheng med ønsket om å se på hvilke vurderinger knyttet til barnets beste som gjøres i familiepolitikken (Tjora, 2017, s. 183). Valget om å gjennomføre et studium på politiske dokumenter bunner i en fascinasjon med politiske prosesser og et ønske om å se hvorvidt hensyn som sies at legges til grunn, faktisk legges til grunn, og spesielt i sammenheng med barnets beste. Et begrep som både er vanskelig å definere og som omhandler en gruppe som har liten påvirkning på fattet politikk.

Dokumentene som ligger til grunn for undersøkelsen er Norske offentlige utredninger (NOUer), som ble valgt da de ansees som kunnskapsgrunnlag hvis mål er å besvare opp spesifikke tema. Valget av hvilken kunnskap dokumentene produserer eller gjengir kan få konsekvenser, ikke bare for hvordan en sak diskuteres, men og for konkret politikk.

Politikk er et dynamisk felt hvor store endringer kan skje fort. Samtidig er det begrenset hvor mange utvalg som nedsettes årlig og det er ingen automatikk i når, eller av hvem, utredninger skal gjennomføres. Av den grunn kan det argumenteres for at utvalgene står seg godt i tid, selv om de ble nedtegnet for et bestemt formål, i en bestemt tid (Tjora, 2017). Dokumentene som er valgt forstås som generelle dokumenter som er tilgjengelig for alle (ibid.), selv om det ikke ensbetydende med at de leses av alle.

Dokumentanalysen fordrer få spørsmål knyttet til personvern og datalagring, men innebærer fortsatt et krav til generelle forskningsetiske vurderinger. Jeg har forholdt meg til De nasjonale forskningsetiske komiteene (NESH) sine forskningsetiske retningslinjer og etterstreber å følge de fire prinsippene; respekt, gode konsekvenser, rettferdighet og integritet (NESH, 2021).

Induktivt forskningsdesign

Et induktivt forskningsdesign forstås som eksplorerende eller empiridrevet (Tjora, 2017) og er et godt utgangspunkt når du går inn i et tema uten helt å vite konkret hva du ser etter. Utgangspunktet for denne oppgaven var ønsket om å se på *barnets beste i familiepolitikken*, hvorpå spesifikke valg av teorier og perspektiver for å belyse temaet i stor grad ble gjort underveis i prosessen.

Designet sin eksplorerende natur har bidratt til å belyse temaer og koblinger som ikke var vurdert i forkant, eksempelvis gjennom den sterke koblingen mellom barnets beste og barnets rett til å uttale seg. Koblingen ledet videre til spørsmål knyttet til hvordan barnets beste ivaretas for de minste barna, hvorpå undersøkelser igjen viste at det å ivareta barnets beste, spesielt for de minste barna, var et tema som var adressert av FNs barnekomité (Generell kommentar Nr. 7).

Etterhvert som prosessen utviklet seg har jeg forløpende vært nødt til å ta forskjellige valg. Så langt jeg har vært bevisst valgene som er tatt, har jeg forsøkt å redegjøre for dem i beskrivelsen av det metodiske arbeidet.

Diskursanalyse

Hvordan vi ordlegger oss og hva vi vektlegger når vi kommuniserer med andre er av betydning. Språket struktureres i mønstre, som vi følger når vi handler innenfor ulike felt (Jørgensen og Philips, 1999). Ved å studere hvilke ord som brukes, i hvilken sammenheng kan vi se på hvordan virkeligheten vi er en del av konstrueres.

En diskursanalyse har som mål å utforske sammenhengene som eksisterer mellom språk og virkelighet (Tjora, 2017, s. 138), og bidrar til å styre det vi ser eller ikke ser, både direkte og indirekte (Reime, 2017, s. 36). Språket har betydning for hvordan vi oppfatter eller strukturerer verden, og disse strukturene påvirker hvordan vi mener, handler og forstår virkeligheten. Eller sagt på en annen måte diskurser påvirker og former vår virkelighet og væren, både bevisst og ubevisst.

Analysen av mønstrene i språket, diskurser, kan med andre ord både være konstituerende og konstituert (Jørgensen og Philips, 1999),

Målet med en diskursanalyse er ikke å generere data, men å bidra til å identifisere virkelighetskonstruerende tekst (Tjora, 2017). Diskursanalysen vil kunne belyse allerede eksisterende bilder av barn som i dag eksisterer innen politikken (Hennum, 2015) og de kan bli førende for hvordan barnets beste vurderes. Diskursanalysen som er gjennomført i denne oppgaven er inspirert av Jørgensen og Philips (1999) sin gjennomgang av ulike diskursive metoder og forslag til hvordan en diskursanalyse kan gjennomføres.

Jørgensen og Philips (1999) viser til at en diskursanalyse kan bestå av ulike elementer, hvor diskursorden og diskurs er to hovedmomenter. I sammenheng med denne oppgaven er *familiepolitikk* identifisert som en diskursorden, mens *den barneorienterte diskursen* og *den foreldreorienterte diskursen* er identifisert som diskurser, som med hvert sitt fokus forsøker å gi innhold til den flytende betegnelsen *barnets beste*. Det er gjennomført analyse av diskursordnen, tekstanalyse av dokumentene og funnene er diskutert i lys av sosial praksis, sistnevnte inspirert av Faicloudhs tredimensjonale modell (ibid).

Intensjonen med analysen har vært å benytte ulike verktøy for å belyse hvordan barnets beste forstås i familiepolitikken for å belyse hvordan barnets beste opptrer i en overordnet diskursorden, hvordan begrepet forstås konkret i teksten i lys av ulike diskurser og hvordan de ulike diskursenes forståelse får konsekvenser for praksis.

Utvalg og utvalgskriterier

Dokumentene undersøkelsen bygger på er Norske offentlige utredninger (NOU). NOUer kan betegnes som generelle dokumenter som ikke er skrevet i et forskningshensyn, men ikke gir et tidsbilde av den tiden og kontekst de ble skrevet i (Tjora, 2017). Ved å identifisere NOUene som omhandler familiepolitikk og som benytter begrepet barnets beste vil diskursanalysen bidra til en strukturert ramme for å kunne gjennomføre en dokumentanalyse av empirien (ibid).

Angel (2010) argumenterer for at NOUer gir uttrykk for den dominerende diskursen da offentligheten fungerer som premissleverandør for den enkeltes oppfatning av virkeligheten og er styrende for profesjonell virksomhet som omhandler barn og deres familier (s. 144). Han betegner diskursen som konstituerende for virkelighetsforståelsen vår (ibid, s 44). NOUene har ulikt mandat, gitt av ulike departementer og omhandler ulike tema, som bidrar til et krav om kultursensitivitet ovenfor dokumentenes kontekst (Tjora, 2017). Samtidig kan det argumenteres for at det er nettopp denne antatte ulikheten som bidrar til å gjøre dokumentene relevante for min forskning, da ulikheten i dokumentene kan bidra til å belyse om det finnes en diskurs i det familiepolitiske feltet, eller om de ulike diskursene har hver sin diskurs og som ikke overlapper. Videre vil diskursene som kommer til syne være foranderlige og ufullstendige på samme tid, slik at de alltid er i utvikling, og kan belyse hvordan eventuelle dominerende diskursene åpner for noen forståelser, samtidig som de ekskluderer andre (Reime, 2017, s. 25).

Hvordan barnets beste blir vektlagt i familiepolitikken vil forhåpentligvis samstemme med Barnekonvensjonens artikkel 3, punkt 1; «*Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn*» (FNs barnekonvensjon, 2003, art 3). Da konvensjonen er inkorporert i Norsk lov legger jeg til grunn antagelsen om barnet som grunnlag for vurderinger av barnets beste.

Utvalget starter med en begrenset mengde dokumenter som ligger tilgjengelig på regjeringen.no. Jeg har ikke valgt å be om å få tilsendt NOUer fra før 1993, da de som er tilgjengelige på nett foreligger i sammenfattet format. Valget ledet til den første begrensingen i studien og gjorde at jeg fikk bort fra ideen om å undersøke hvorvidt diskursen om barnets beste hadde utviklet seg fra før ratifisering (frem til 1991), mellom ratifisering og inkorporering (1991-2003) og etter inkorporering (2003-d.d.).

Av NOUene som ligger tilgjengelige på nett har regjeringen tematisert 42 av dem under *familie og barn*. Jeg valgte å kun se på NOUer utgitt etter inkorporeringen (2003) av barnekonvensjonen i Norsk lov og satt igjen med 33 dokumenter. Videre fokuserte jeg på hvordan barnets beste vektlegges i familiepolitikk i en tidsbildestudie, og hentet derfor ut de siste NOUene publisert innenfor familiepolitiske områder; økonomiske overføringer, foreldreskap, familievern, samvær, likestilling, adopsjon, barnevern og barneloven og besto av 11 dokumenter utgitt mellom 2008 og 2020. Noen av dokumentene overlappende tematikk; to av dokumentene omhandlet likestilling, to omhandlet adopsjon, to var tilknyttet barnevernfaglige diskusjoner og tre omhandlet temaer som foreldreansvar, samvær og familievern. De øvrige to omhandlet offentlige overføringer og forlag til ny barnelov.

Innledende søk viste mellom 0 og 394 treff på *barnets beste* i dokumentene. Dokumentene som ikke gav noen treff, som var det eldste dokumenter som omtalte et tema eller som utelukkende omhandlet forslag til ny lov ble ekskludert. Valget om å ekskludere NOUer som omhandler ny lov bunner i ønsket om å se hvilke utredninger som kommer med

anbefalinger til grunn for utformet politikk. Det betyr ikke at lovendringer ikke kan endre politikk, snarere tvert i mot, men heller ønsket om å se på hvordan familiepolitiske tiltak vurderer og argumenterer for barnets beste utenfor lovtekst. Utvalget ble bestående av seks NOUer, utgitt mellom 2008 og 2019 og omhandler forholdsvis store områder; adopsjon, barnevern, familievern, økonomiske overføringer og foreldreskap.

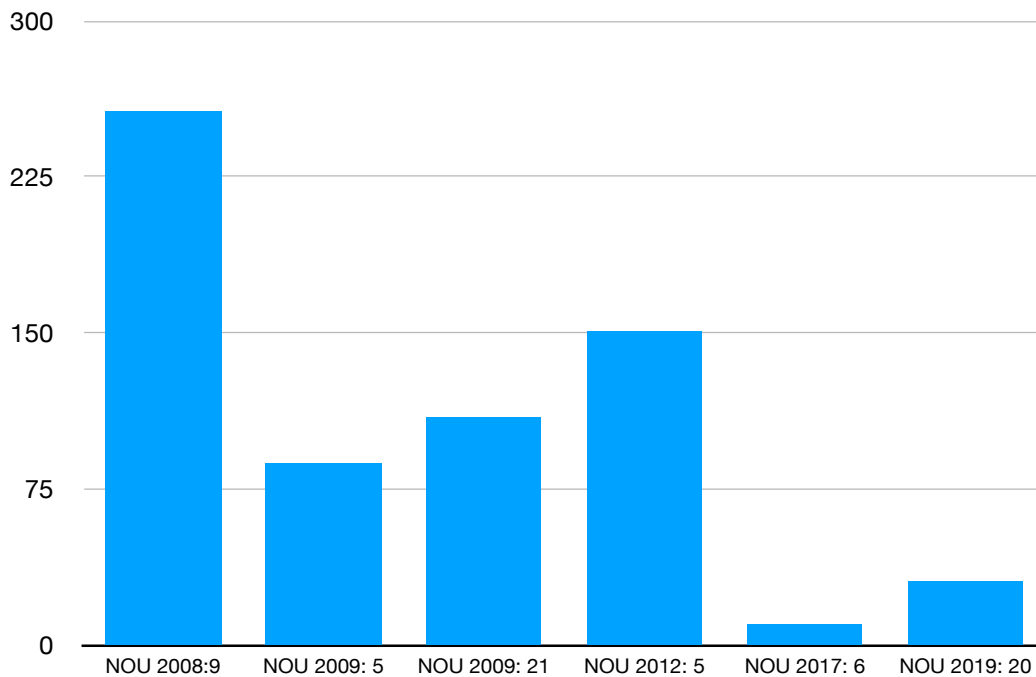
Koding av datamaterialet

Valget om å kode dokumentene bunner i behovet for å strukturere anvendelsene av *barnets beste* og gi struktur for videre analyse av funn. Kodingen er forsøkt gjort empirinær og induktiv (Tjora, 2017) og innebærer at jeg har forsøkt å beholde konteksten i størst mulig grad til de enkelte kodene, samtidig som jeg har vært bevisst at en kode kan kodes til ulike temaer, både innad i en hovedgruppe og på kryss av overordnede hovedgrupper. Den empirinære kodingen ledet til mange, og lange, koder. I etterpåklokskapens lys kunne kodingen vært gjennomført på en mindre datagenererende måte og eventuelt ved hjelp av hjelpemidler som NVivo.

En hovedgruppe er ikke utelukkende bestående av koder som omtaler et tema positivt. Det kan utfordre eller kritisere et annet perspektiv. En slik uenighet innad i et tema kommer spesielt til syne i møte med hovedgruppen foreldrerettigheter, hvor barnets beste både brukes som et argument *for* at foreldre skal ha like rettigheter og som et hensyn som skal være *overordnet* foreldres rettigheter.

I arbeidet med kodingen har primært forholdt meg til *barnets beste* eller eventuelt varianter som *til det beste for barnet*. Innledningsvis vurderte jeg å kode alle henvisninger til barn, men innså raskt at det kunne lede til en unødvendig generering av støy i kodene, som kunne usynliggjøre det jeg var på utkikk etter og føre til en avsporing av oppgavens tema.

Jeg har ikke valgt å inkludere henvisninger til lovverk eller praksis i andre land. Det kan anses som en svakhet ved oppgaven, da henvisningene og bidrar til å forsterke eller svekke en gitt diskurs.

Figur 1: Antall ganger begrepet barnets beste anvendes i de ulike NOUene

Tabell 1 viser antall ganger barnets beste som begrep opptrer i de ulike NOUene. Antallet ganger barnets beste opptrer sier lite om bruken av begrepet (Jørgensen og Phillips, 2010). Tabellens svakhet er at den kun refererer til begrepet *barnets beste* og inkluderer ikke hvordan begrepet kan brukes på en annen måte. Eksempelvis vil betegnelsen *best for barnet* ikke fremkomme i tabellen over.

Denne type formuleringer er dog, som nevnt over, i stor grad inkludert i kodene da kodingen ble gjort manuelt etter søk i de individuelle dokumentene. Da ønsket har vært å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse og ikke en kvantitativ, har jeg valgt å fokusere på de individuelle kodene og hvordan de har blitt plassert i temaer og hovedgrupper, enn frekvensen av bruken (Jørgensen og Philips, 1999).

Analyse av diskursiv praksis

Diskursiv praksis og tekst henger tett sammen ved at begge deler omhandler teksten og hvordan teksten er produsert, utformet og lest. Den diskursive praksisen knyttet til NOUene styres i stor grad av *Instruks om utredning av statlige tiltak* (Utredningsinstruksen, 2016) som gir føringer for hvordan en utredning skal omfattende, grundig og berører prinsipielle spørsmål som de skal «*drøfte disse på en balansert, systematisk og helhetlig måte*» (ibid, punkt 2-2). I så måte kan det argumenteres for at NOUene har en tydelig diskursiv praksis som et faglig dokument, som skal ivareta spørsmålene utvalget er bedt om å utrede med en høy grad av kvalitet. Funnene vil dermed kunne anses å konstituere en overordnet diskurs når det gjelder familiepolitikk. Eller sagt med andre ord; diskursen som er fremtredende i de offentlige utredningene må antas å ha samsvar med hverdagsdiskursen (Jørgensen og Philips, 1999)

I denne sammenheng har jeg valgt å analysere NOUenes mandat og utvalgets forståelse av mandatet for å undersøke den NOUenes diskursive praksis. Mandatet presenterer den ledende diskursen, enten ved å stadfeste hva som allerede etablert diskursiv praksis eller ved å etterspørre en endring. Mandatet vil peke på hvilken forståelse som har ligget til grunn og hvordan denne skal forstås. Det er ut ifra mandatet NOUens øvrige diskurs må forstås. Mandatene er ikke påvirket av utvalgets medlemmer eller arbeidsmetode, men vil være styrende for *hva* de utreder og potensielt gi føringer for *hvordan* de konkluderer. Mandatet, som gir en problemstilling som skal besvares, vil, i møte med barnets beste, kunne gi føringer for hvordan begrepet skal forstås, utredes, anvendes og er tilstede gjennom teksten.

Det er noen fellestrekk i mandatene og utvalgets beskrivelse av mandatet de er gitt. Alle dokumentene gjengir mandatet, en liste over hvem som er i utvalget og i sekretariatet. De beskriver, i større eller mindre grad, om hvordan utvalget har jobbet og viser til hvilke andre instanser, personer, organisasjoner eller lignende det har vært gjennomført møter med. Alle utvalgene kan sies å ha en relativt lik forståelse av hvordan det skal jobbes og at de i en viss grad innehar *intertekstuelle* trekk når det kommer til utvalgets rolle, posisjon og arbeidsmetodikk (Jørgensen og Phillips, 1999). Av utvalget på seks NOUer, er det to av dem, NOU 2017:6 og NOU 2019:20, som ikke anvender *barnets beste* i mandatet eller utvalgets beskrivelse av mandatforståelsen og arbeidsmetode.

Et fellestrekk med NOUene er at de i stor grad viser til kunnskap utvalgsmedlemmene innehar, har ervervet eller fått produsert. Det er jevnt over innhentet informasjon fra mange ulike aktører og kunnskapsformidlere, slik at dokumentet formidler inntrykket av en helhetlig *kunnskapsdiskurs* (Jørgensen og Philips, 1999). En kan si det slik at NOUene presenterer seg selv som bærere av oppdatert fagkunnskap innenfor området de har fått mandat til å utrede. Inntrykket forsterkes ved at de fleste utvalgene har inkludert en tidvis omfattende

begrepsforståelse/-avklaring, slik at den som leser skal forstå hvordan språk, innhold og begreper er ment.

Analysen av den diskursive praksisen indikerer at barnets beste, som begrep og grunnleggende hensyn, i større grad legges til grunn når den offentlige utredningen omhandler spesifikke familiepolitiske områder, som adopsjon, foreldreskap, familievern og barnevern, enn i utredningene som omhandler de store rammene for offentlige overføringer til barnefamiliene.

FUNN

Analysen identifiserer noen hovedfunn som her vil presenteres kort. Det ene hovedfunnet resulterte i videre analyser, som avdekte to diskurser som strides om å forme forståelsen av barnets beste i de ulike dokumentene.

Det første hovedfunnet er at det fremstår som en enighet i alle NOUene om hvordan barnets beste er etablert som begrep. Begrepet anvendes som *barnets beste som grunnleggende hensyn*, og settes med det i sammenheng med Barnekonvensjonens artikkel 3. Flere av NOUene peker på begrepets manglende avklaring og henviser til ulike kilder for å gi begrepet ytterligere kontekst.

Det andre hovedfunnet er at det ikke fremstår som en enighet knyttet til *hvordan* barnets beste skal forstås. Uenigheten rundt forståelsen av barnets beste identifiserer barnets beste som en *flytende betegnelse*.

Ut fra det siste hovedfunnet viste videre analyser av hvordan begrepet *barnets beste* anvendes primært i lys av to diskurser. Diskursene har jeg valgt å kalle den *barneorienterte* diskursen og den *foreldreorienterte* diskursen. Forskjellen mellom diskursene er systematisk fremstilt og gjengitt under, før de ulike diskursene introduseres individuelt i etterkant.

Diskurs	Den barneorienterte diskurs	Den foreldreorienterte diskurs
Bruk og omtale av begrepet <i>barnets beste</i>	Omtales som et konkret vilkår, avveiningsnorm, grunnleggende hensyn og grunnverdi. Går foran andre hensyn. Kan stå i konflikt med foreldres interesser og ønsker, er i så fall overordnet ved konflikt. Begrepet defineres ikke nærmere for å ikke hindre individuelle vurderinger. Tett knyttet til barnets rett til å bli hørt og barnets erfaring. Veier det generelle opp mot det individuelle.	Omtales som grunnleggende hensyn, generelt prinsipp og sentralt begrep. Begrepet beskrives som omstridt, variabelt og foranderlig. Er vanskelig å ivareta i møte med andre hensyn og å definere videre når en både skal ivareta barnet som gruppe og individ. Ulike vurderinger kan og resultere i ulik praksis når det kommer til foreldreskap. Må balansere det individuelle mot det generelle.
Barnets beste og barnets medvirkning	Det viktigste er barnets medvirkning. Barnets perspektiv er en forutsetning for å sikre barnets medvirkning. Barnets deltakelse sikrer i større grad avgjørelser i tråd med barnets beste. Innhenting av barnets perspektiv må gjøres på barnas premisser, slik at deres virkelighetsoppfatning, tanker, ønsker, erfaringer og behov ivaretas og lyttes til	Alder og modenhet må vurderes i møte med barns deltakelse. Barneperspektivet kan erstatte barnets perspektiv. Barneperspektivet innebærer blant annet å vurdere konsekvenser. Man kan ikke se bort fra eller ignorere barnets interesser, men de må vektes mot andre hensyn.
Barnets beste og foreldreskap	Foreldreskap må utformes etter barnets beste. Barnets beste er ikke nødvendigvis rettferdig/likestilling for foreldrene. Flere typer foreldreskap; sosialt, biologisk, juridisk. Best med to juridiske foreldre for å sikre stabilitet, forutsigbarhet, aller helst fra fødselen av. Må tilrettelegges slik at barnet kan få to foreldre, uavhengig av foreldres samlivsform/legning/ect. fra fødsel av Likestilling mellom foreldre er ønskelig, hvis det er til barnets beste.	Det beste for barn er at alle foreldre har like rettigheter og er likestilt. Best for barnet med to (likestilte) foreldre, hvor far skal likestilles med mor. Foreldrene kan velge å ikke være forelder, ei heller ha samvær. Barnet kan ikke velge bort samvær med sine foreldre. Godt foreldresamarbeid er til det beste for barna. Det er hovedsakelig foreldres ansvar å ivareta barnets beste.
Barnets beste som grunnlag for avgjørelser	Barnets beste skal lede til faktiske løsninger sammensatt av mange komponenter hvor barnets beste skal vektes over andre hensyn. Barnets rettigheter skal gå over foreldre og andres. Samvær omhandler barnets kontakt med signifikante voksne, som ikke må være de juridiske eller biologiske foreldrene.	Barnets interesser skal veie tungt, men kan tilsidesettes i møte med foreldres rettigheter. Avgjørelser er kompliserte og mangeartede og bør fattes av voksenpersoner. Foreldres rett (til å samtykke feks til helsehjelp eller tiltak fra barnevernet) sterkere enn barnets beste-vurderinger. Hvorvidt avgjørelser er til det beste for barnet vurderes av voksenpersoner.

Tabell 1: Den barneorienterte diskursen og den foreldreorienterte diskursen

Den barneorienterte diskursen

Diskursen samsvarer med forståelsen av barn som kompetente aktører og fokuserer på sammenhengen mellom barnets beste og barnets rett til deltakelse. I de tilfeller hvor barnet ikke kan, vil eller ønsker å uttale seg, skal voksne innta et barneperspektiv for å vurdere hva som er til barnets beste.

Diskursen vekter barnets rettigheter som et hensyn som skal vektas likt, om ikke over foreldres rettigheter. Synet kommer til syne gjennom eksempelvis samvær, hvor perspektivet peker på at det er barnet som har rett på samvær med foreldrene, ikke foreldrene som har rett på samvær med barnet.

I møte med overordnede politiske hensyn, som likestilling mellom foreldre, argumenterer diskursen for at likestilling kan være et moment i en barnets beste-vurdering, men at likestilling skal komme *fordi* likestilling er til barnets beste og ikke før barnets beste.

Den foreldreorienterte diskursen

Diskursen vektlegger sammenhengen mellom barnets beste og barnets rett til å vokse opp med sine foreldre og ivareta sitt familieliv. Barnet sees i lys av utviklingspsykologi og individuelle rettigheter etterhvert som fokuset flyttes bort fra biologiske bånd og over mot tilknytning.

I sammenheng med eksempelvis samvær indikerer diskursen hvordan samvær kan fastsettes fordi det er best for barnet med likestilte foreldre som norm. I så måte hensynet til foreldrene gå foran hensynet til barnets beste. Diskursen fokuserer i stor grad på forebyggende familiepolitikk, slik at konflikter, som antas å ikke være til det beste for barnet, kan unngås. En del av forebyggingen består av å gi foreldre like rettigheter og ansvar for barnets trivsel og utvikling.

Barnets beste vurderes som et av flere hensyn som legges til grunn når avgjørelser skal fattes. Voksne som har ansvar for å fatte avgjørelsene, inntar et barneperspektiv for å vurdere hvilke konsekvenser beslutningene får for barn, også i et livsløpsperspektiv.

Diskursenes opptreden i den enkelte NOU

Artikkelen inneholder en lengre redegjørelse av hvordan de ulike diskursene opptrer i hver NOU. Her presenteres en kort redegjørelse for hvordan de to diskursene opptrer i de ulike NOUene.

NOU 2008: 9 omhandler foreldreskap, samvær og bosted. NOUen henviser flest ganger til *barnets beste* og funn fra tekstanalysen indikerer at begge diskurser er til stede i dokumentet. Eksempelvis er det ønskelig at likestilling mellom foreldre blir normativt, men kun hvis det optimaliserer barnets beste.

NOU 2009: 5 utreder spørsmål knyttet til foreldreskap. Dokumentet preges av en sterkere *barneorientert* diskurs, enn en *foreldreorientert*, selv om begge er til stede. Diskursene kommer til syne gjennom drøftinger som samvær og foreldreskap i lys av biologi eller tilknytning.

NOU 2009: 21 utreder adopsjon og kan sies å inneha en tydelig *barneorientert* diskurs. Utvalget vekter i stor grad barnet over foreldrene, noe som kan antas å ha sammenheng med utvalgets mandat og arbeidsfelt. Utvalget viser blant annet til sammenhengen mellom barnets beste og barnets perspektiv.

NOU 2012: 5 redegjør for bedre beskyttelse av barns utvikling og fremstår, i likhet med NOU 2009: 21, å inneha en tydelig *barneorientert* diskurs. Utvalget fremstår som et skille

hvor intensjonen er å dreie det fokuset, her i barnevernfaglig sammenheng, bort fra biologi og over på tilknytning.

NOU 2017: 6 omhandler offentlige overføringer til barnefamilien. NOUens anvendelse av barnets beste og teorier som legges til grunn for vurderingene kan sies å være i lys av den *foreldreorienterte* diskursen. Av dokumentene i utvalget er det denne som anvender *barnets beste* færrest ganger og som har en tydeligst *foreldreorientert* diskurs.

Den siste NOUen i utvalget, NOU 2019: 20, utreder familietjenesten. Begge diskursene kommer til syne i dokumentet, men NOUen har en sterkere orientering mot den *foreldreorienterte* diskurs, enn den *barneorienterte*. NOUen har et sterkt fokus på foreldres individuelle rettigheter og anvender gjerne barnets beste som et argument for eksempelvis likestilling mellom foreldre og hvordan eksempelvis meklere og foreldre må snakke med barna slik at de selv kan innta et barneperspektiv.

OPPSUMMERING

Opggaven har hatt som mål å belyse hvordan diskurser former barnets beste i utredninger om norsk familiepolitikk. Spørsmålet har blitt besvart ved å gjennomføre en diskursanalyse av seks offentlige utredninger hvor anvendelsen av *barnets beste* var målet for undersøkelsen. Analysen identifiserte to diskurser, som så er satt i sammenheng med teoretiske perspektiver på barn, barns medvirkning og foreldreskap.

Et tema som tar utgangspunkt i barnets beste innebærer å ha et utgangspunkt som har forholdsvis lite faste rammer. Barnekonvensjonens artikkel 3, Grunnlovens § 104 og ulike særlovgivninger gir indikatorer på begrepets omfang, men den bevisste lite definerte forståelsen bidrar til et begrep som kan tolkes, anvendes og vektet på ulike måter. Denne oppgaven har hatt som mål å belyse hvordan begrepet kan formes av ulike diskurser innenfor familiepolitikken, i lys av hvordan begrepet anvendes i Norske offentlige utredninger.

Diskursanalysen har pekt på hvordan forståelsen av begrepet støtter seg på en overordnet enighet om begrepet i seg selv. Den har og vist hvordan denne enigheten ikke nødvendigvis fortsetter inn i anvendelse og vekting.

De to diskursene som presenteres i denne oppgaven er diskurser som kan støtte seg på mange teorier og perspektiver. Den barneorienterte rammen har klare fellestrekk til teorier som barnet som subjekt og aktør (James et al, 2015; Sommer, 2003), barnets perspektiv (Bergnehr, 2019) og medvirkning (Hart, 1992). Diskursen forholder seg i forholdsvis liten grad til overordnede politiske linjer som aktivitetskravet i arbeidslinja (Kildal, 1999), sosial investeringsteori (Esping-Andersen, 2002) og familiepolitikk som et likestillingsverktøy (Ellingsæter og Leira, 2006).

Funnene fra NOUene indikerer at den barneorienterte diskursen kommer til syne i NOUer som omhandler konkret politikk som omhandler barn og deres hverdag, og enda tydeligere i de NOUene hvor foreldres rettigheter kanskje står svakere. Diskursens sterke orientering mot barnet som overordnet grunnlag for å forstå barnets beste er kanskje mindre oppsiktsvekkende i sammenheng med adopsjoner, som det er i sammenheng med barnevernsfeltet. Den sterke *barneorienterte* diskursen som kommer til syne kan kanskje være med på å belyse hvorfor foreldre ikke alltid forstår barnevernets beslutningsgrunnlag i saker som omhandler omsorgsovertakelse (Otterlei et al, 2021), saker hvor det kanskje foreligger en tydeligere barneorientert diskurs enn hva foreldrene er kjent med.

Den foreldreorienterte diskursen legger seg tettere opp mot en forståelse av familiepolitikk som en del av et større bilde, og hvor barnets beste er et av flere hensyn som må ivaretas. Sosial investeringsteori (Esping-Andersen, 2002), arbeidslinja (Kildal, 1999) og familiepolitikk som likestillingshensyn (Ellingsæter og Leira, 2006) er underforstått når det kommer til vektingen av foreldres rettigheter og likestilling. Diskursen vektet i større grad et syn på barn i lys av utviklingspsykologien (Smith, 2002), hvor barnet forstås i større grad som objekt enn subjekt og må sees i sammenheng til familie, velferdsstat og øvrige institusjoner (Prout og James, 2015).

Funnene fra NOUene indikerer at den foreldreorienterte diskursen hele tiden har vært til stede gjennom hele perioden fra 2008 til 2019, men at den har fått sterkere gjennomslag i nyere tid. Gjennomslaget kan kanskje sees på som oppsiktsvekkende, da det i samme tid har vært tiltakende fokus på barns medvirkning og barnets rettigheter, gjennom grunnlovsendringer (Aasen, 2015), forskning på barnet som aktør, dets rett til å bli hørt og barns medvirkning, (Barlund, 2015; Reime, 2017; Gertds-Andersen og Hansen, 2020).

På en måte kan det argumenteres for at diskursene starter i hver sin ende av

familiepolitikken, den barneorienterte tar utgangspunkt i barnets ståsted, mens den foreldreorienterte i større grad legger samfunnsutvikling og perspektiver til grunn. Det kan tenkes at fasiten for hvordan forme barnets beste i familiepolitikken ikke ligger i noen av diskursene som her er identifisert, men i en balanse mellom dem. Hvor barnet anerkjennes som selvstendig individ med egne rettigheter, men og sees i lys av samfunnet det vokser opp i, med de krav og forventninger som møter det der.

Konklusjon

Denne oppgaven har hatt som mål å belyse hvordan ulike diskurser former forståelsen av barnets beste i familiepolitikken. For å belyse problemstillingen har det vært gjennomført en diskursanalyse av seks NOUer, utgitt mellom 2008 og 2019. Analysen identifiserte flere funn, hvorav de to ansees som hovedfunn og et tredje kan indikere et behov for videre forskning.

- 1) Begrepet barnets beste er det enighet om, men *hvordan* begrepet skal forstås er det forskjellige meninger om.
- 2) Det er to diskurser, med ulikt fokus, som gir barnets beste innhold i NOUene. Disse omtales som den *barneorienterte* og den *foreldreorienterte* diskursen.
- 3) Det er en historisk utvikling når det kommer til når de ulike diskursene er mest fremtredende, hvorpå den *foreldreorienterte* diskursen fremstår tydeligst i nyeste NOUene, publisert i 2017 og 2019.

Det første funnet bekrefter posisjonen barnets beste har som begrep, mens det andre funnet peker på hvordan begrepets kompleksitet gir rom for ulik anvendelse. Det tredje funnet gir rom for mange spørsmål som stiller spørsmål om plassen barns rettigheter har i norsk politikk og hvordan hensynet til barnets beste ivaretas i nyere, norsk familiepolitikk. Det siste funnet åpner en dør som gir rom for mer forskning, både innenfor familiepolitikk, men og for å undersøke hvilken diskurs barnets beste har utenfor familiepolitikken.

LITTERATURLISTE

- Aasen, H. S. (2015). Grunnloven § 104 og barnets beste: Høyesterett viser vei. 13: 197-201. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-9553-2015-03-0>
- Alanen, L. (1988). "Rethinking childhood." *Acta sociologica* 31(1): 53-67. <https://doi.org/10.1177/000169938803100105>
- Angel, B. Ø. (2010). "Barnet som aktør og kunnskapsbærer—en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 87(3): 141-151. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-02>
- Bakken, F. M. (2022) «Ulønnet og lønnet foreldrepermisjon - mødre og fedres bruk og vurderinger» *Arbeid og velferd* 1: 59-76
- Barlund, T. (2015). "Barnets deltakelse i meklinger på familievernkontoret." *Kritisk juss* 41(2): 64-86. <https://doi.org/10.18261/ISSN2387-4546-2015-02-02>
- Barnekonvensjonen (2003) FNs konvensjon om barnets rettigheter
- Barneombudet (2017) *Barneombudets supplerende rapport til FNs barnekomité Barns rettigheter i Norge - 2017* (Barneombudet Mai 2017)
- Bergh, J., Hesstvedt, S. og Karlsen, R. (2021). "Kampen om dagsorden: et historisk tilbakeblikk på stortingsvalgene 1957–2017." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 62(3): 273-292. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-03-04>
- Bergnehr, D. (2019). "Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap-en begreppsdiskussion." *Nordisk tidsskrift for pedagogikk och kritikk* 5: 49-61. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1373>
- Borge, A. I. H. (2010). *Resiliens Risiko og sunn utvikling*. Oslo, Gyldendal Akademiske.
- Brottveit, G. (2013). "Barnets beste—en fortolkende tilnærming til begrepets betydning i en barnevernfaglig kontekst." *Fontene Forskning*,(1): 18-31.
- Bunkholdt, V. (2010). "Statens helsetilsyn: Et kritisk blikk—til «barnets beste»." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 87(2): 110-124. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-02->
- Cappelen, C., Kuhnle, S. Og Midtbø, T. (2016). "Velferdssjåvinisme i Norge? - Et listeeksperiment." *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 32(2): 122-141. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2016-02-0>
- Danielsen, H. and K. Ludvigsen (2009). "Samlivskurs som offentlig politikk. De-og refamilisering til barnets beste." *Sosiologisk tidsskrift* 17(2): 120-142. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2009-02-02>
- Ellingsæter, A. L. (2003). "The complexity of family policy reform: The case of Norway." *European Societies* 5(4): 419-443. <https://doi.org/10.1080/1461669032000127679>
- Ellingsæter, A. L. (2007). "'Old'and 'new'politics of time to care: three Norwegian reforms." *Journal of European Social Policy* 17(1): 49-60. <https://doi.org/10.1177/0958928707071886>
- Ellingsæter, A. L. and R. H. Kitterød (2021). "Den «uferdige» revolusjonen: Hva betyr utdanning for fedres familiearbeid?" *Tidsskrift for samfunnsforskning* 62(1): 27-50. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-02>
- Ellingsæter, A. L. og Leira, A. (2006) *Introduction: politicising parenthood in Scandinavia I: Ellingsæter, A. L. og Leira, A. (2006) Politicising parenthood in Scandinavia: Gender relations in welfare states* (1. utg) Policy Press
- Esping-Andersen, G. (2002). "A child-centred social investment strategy." I: Esping-Andersen, G. (2002) *Why we need a new welfare state* Oxford University Press 1: 26-

68.

- Ford, R. and W. Jennings (2020). "The changing cleavage politics of Western Europe." *Annual review of political science* 23(1): 295-31
<https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-052217-104957>
- Generell kommentar Nr. 7 (2005) *Gjennomføring av barnets rettigheter i tidlig barndom* CRC/C/GC/7
- Gerdts-Andresen, T. and Hansen H. A. (2020). "Barnets rett til å bli hørt: En analyse av hvordan barnets uttalelser blir vektet av fylkesnemnda når det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 97(4): 250-265.
<https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-04-0>
- Grødem, A. S. (2016). "Fra Castberg til Solberg: Aleneforsørgernes vekst og fall i norsk sosialpolitikk." *Sosiologisk tidsskrift* 24(4): 303-326.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2928-2016-04-03>
- Halldén, G. (2003). "Barnperspektiv som ideologiskt och/eller metodologisk begrepp." *Pedagogisk forskning i Sverige* 8(1-2): 12-12.
- Hart, R. A. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship*. Innocenti Essays No. 4 Unicef
- Hatland, A. (2015). "Trygdeeksport-en trussel mot velferdsstaten?" *Nytt norsk tidsskrift* 32(2): 135-146. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2015-02-04>
- Hennum, N. (2010). "Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering." *Sosiologi i dag* 40(1-2).
- Hennum, N. (2015). "Makten i barnet." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 92(2): 125-138.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-05>
- James, A., Jenks, C. og Prout, A. (2015) *Theorizing Childhood* (13. utg) Polity Press
- Johansen, E. B. (2010). "Far som familiepolitikens trojanske hest. Fedrekvoten som maktteknologi." *Sosiologi i dag* 40(1-2).
- Jørgensen, M. W. og Philips, L. (1999) *Diskursanalyse som teori og praksis* (1. utg.) Roskilde Universitetsforlag
- Kildal, N. (1999). "Justification of workfare: the Norwegian case." *Critical Social Policy* 19(3): 353-370. <https://doi.org/10.1177/026101839901900304>
- Kildal, N. (2013). "Den norske velferdsstaten: Fra sosiale til kontraktbaserte rettigheter." *Tidsskrift for velferdsforskning* 16 (2): 87-95
- Kirkebø, T. L., Langford, M., Skivenes, M. og Søvig, K. H. (2019) Introduction: implementing child rights I: Langford, M., Skivenes, M. og Søvig, K. H. (red.) (2019) *Children's rights in Norway: An implementation Paradox?* Universitetsforlaget
- Kitterød, R. H. and S. Halrynjo (2019). "Mer likestilling med fedrekvote? Naturlige eksperimenter i norsk kontekst." *Tidsskrift for kjønnsforskning* 43(2): 71-89.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2019-02-0>
- Kjørholt, A. T. (2007). "Childhood as a symbolic space: Searching for authentic voices in the era of globalisation." *Children's Geographies* 5(1-2): 29-42.
<https://doi.org/10.1080/14733280601108148>
- Leira, A. (2006) *Parenthood change and policy reform in Scandinavia, 1970s-2000s I: Ellingsæter, A. L. og Leira, A. (2006) Politicising parenthood in Scandinavia: Gender relations in welfare states* (1. utg) Policy Press
- NOU 2008: 9 (2008) *Med barnet i fokus - en gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar, bosted og samvær*. Barne- og familiedepartementet

- NOU 2009: 5 (2009) Farskap og annen morskap - Fastsettelse og endring av foreldreskap. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2009: 21 (2009) Adopsjon - til barnets beste - En utredning om de mange sidene ved adopsjon. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2012: 5 (2012) Bedre beskyttelse av barns utvikling - Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2017: 6 (2017) Offentlig støtte til barnefamiliene. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2019: 20 (2019) En styrket familietjeneste - En gjennomgang av familievernertjenesten. Barne- og familiedepartementet
- Otterlei, M. T., et al. (2021). "Foreldre i krise: foreldres opplevelser med en omsorgovertakelsesprosess." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 98(3): 192-209. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-03-04>
- Ottosen, M. H. (2006). "In the name of the father, the child and the holy genes: Constructions of 'the child's best interest' in legal disputes over contact." *Acta sociologica* 49(1): 29-46. <https://doi.org/10.1177/0001699306061898>
- Prout, A. and A. James (2015). *A new paradigm for the sociology of childhood?: Provenance, promise and problems. Constructing and reconstructing childhood*, Routledge: 6-28.
- Reime, M. A. (2017). "Mellom uansvarlig og kompetent-Forståelser av barnet og rettighetspraksiser blant ansatte i barnevernsinstitusjoner." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 94(1): 22-39. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-01-03>
- Sandbæk, M. (2004). "Barn i hjelpeapparatet-kompetente og sårbare aktører." *Nordisk sosialt arbeid* 24(2): 98-109. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3037-2004-02-02>
- Skevik, A. (2004). A Gilded cage? Help and control in early Norwegian Social Policy. *Journal of Family History*, 29(3), 211-224. <https://doi.org/10.1177/0363199004266848>
- Smith, L. (2002) *Tilknytning og barns utvikling* (1. utg) Høyskoleforlaget.
- Smith, L. (2004). "Barnets beste og barnets uttalerett." *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 2(3-04): 222-230.
- Solberg, A. (2015). *Negotiating childhood: Changing constructions of age for Norwegian children*. I: Qvortrup, J. (2015) *Constructing and reconstructing childhood*, Routledge: 111-127.
- Sommer, D. (2003). "Børnesyn i utviklingspsykologien: Er et børneperspektiv mulig?" *Pedagogisk forskning i Sverige* 8(1-2): 85-85.
- Sommer, D. (2012) *Barn i senmoderniteten: Barndomspsykologiske perspektiver* (1. utg.) Fagbokforlaget.
- Stratigaki, M. (2004). "The cooptation of gender concepts in EU policies: The case of "reconciliation of work and family"." *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society* 11(1): 30-56. <https://doi.org/10.1093/sp/jxh025>
- Tjora, A (2017) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg) Gyldendal akademisk
- Tysnes, I. B. og Kiik, R. (2015) «Forlenget barndom og forlenget foreldreskap» *Fontene forskning* 8 (1) 4-16.
- Utredningsinstruksen (2016) *Instruks om utredning av statlige tiltak* (FOR-2016-02-19-184) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2016-02-19-184>
- Vollset, G. (2011). *Familiepolitikken historie-1970 til 2000*. (1/11) NOVA <https://hdl.handle.net/20.500.12199/3362>
- Wells, K. (2011). "The politics of life: Governing childhood." *Global studies of childhood* 1(1): 15-25. <https://doi.org/10.2304/gsch.2011.1.1.15>

- Wenneberg, S. B. (2002) Socialkonstruktivisme: positioner, problemer og perspektiver (1. utg. 2. opplag) Samfundslitteratur
- Østbakken, K. M. (2016). Likestilling og verdiskaping: om kvinners yrkesdeltakelse og dens betydning for økonomisk vekst. (2016:10) *Rapport-Institutt for samfunnsforskning*. <http://hdl.handle.net/11250/2442440>
- Øverbye, E. (2018). "Er selektivisme bedre enn universalisme i velferdspolitikken?" Norsk sosiologisk tidsskrift 2(1): 41-57. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-01-04>

Oversikt over figurer og tabeller

- Figur 1: Antall ganger begrepet barnets beste anvendes i de ulike NOUene
- Tabell 1: Den barneorienterte diskursen og den foreldreorienterte diskursen

ARTIKKEL

**Barnets beste i familiepolitikken
Hensynet som ble glemt?**

Ranøien, A. T

Tiltenkt publisert i *Tidsskriftet Norges Barnevern*

Ane Thyvold Ranøien

Barnets beste i familiepolitikken: Hensynet som ble glemt?

Sammendrag

Artikkelen undersøker hvordan begrepet *barnets beste* omtales i Norske offentlig utredninger som omhandler norsk familiepolitikk. Formålet med artikkelen er å belyse hvilke diskurser som legges til grunn for forståelsen av *barnets beste* i utredningene. Funnene fra analysen indikerer at barnets beste som prinsipp ligger som et allment grunnlag for utformingen av familiepolitikk, men forståelsen av begrepet varierer ut fra hvilken diskurs som er fremtredende. Diskursene bygger på ulike syn på barn, noe som påvirker forståelsen av hva som er til barnets beste. Analysen viser at selv om enigheten om bruken av barnets beste som grunnleggende hensyn er tilstede, er *diskursen* avgjørende for hvorvidt barnets beste sees som et grunnleggende hensyn eller ikke i de ulike utredningene.

Nøkkelord: familiepolitikk, barnets beste, diskurs, barnesyn, FNs barnekonvensjon

Summary

This article examines how different discourses present *the best interest of the child* within Norwegian family policies. The findings from the discourse analysis' on Official Norwegian Reports regarding different sections within family politics indicate that the best interest of the child as a principle lies upon a common foundation for shaping family policy, whereas the principles' impact depends on the chosen discourse. The discourses are founded upon different views on children and childhood, which reflects assessments of the best interest of the child. The article argues that even with an understanding regarding the best interest of the child as a general principle, the discursive context will decide whether or not the best interest of the child is real or not.

Keywords: family policies, the best interest of the child, discourse, views of children, The Convention on the Rights of the Child

INTRODUKSJON - BARNETS BESTE I FAMILIEPOLITIKKEN

Begrepet barnets beste er hentet fra FNs Barnekonvensjon (2003) og har vært implementert i norsk lov siden 2003. Denne artikkelen benytter diskursanalyse som metode for å undersøke om det er en felles diskurs knyttet til *barnets beste* i Norske offentlige utredninger (NOU) eller om det er ulike diskurser som kjemper for definisjonsmakt. I artikkelen vil jeg forsøke å besvare ulike spørsmål, hvor det ledende har vært: hvilken diskurs former barnets beste (som grunnleggende hensyn) i utredninger om norsk familiepolitikk?

Den gradvise innføringen av barnekonvensjonen, gjennom ratifisering i 1991 og inkorporering i 2003, har styrket barnets individuelle menneskerettigheter (Søvig, 2019; Hennem, 2015). Barnekonvensjonens juridiske status pålegger Stortinget blant annet å legge konvensjonens fire grunnprinsipper; retten til å leve, ikke-diskriminering, retten til medvirkning og hensynet til barnets beste, til grunn for sine avgjørelser (Kirkebø et al, 2019). Kirkebø et al (2019) peker på hvordan Norge skårer høyt på mange ulike indekser som sier noe om barns rettigheter, men viser og til områder hvor Norge ikke svarer til forventningene når det gjelder å ivareta barns rettigheter (s. 24). Barns muligheter for medvirkning er et, av flere, områder hvor Norge mottar kritikk for å ikke ivareta barnets rettigheter godt nok (Kirkebø et al, 2019; Barneombudet, 2017). En måte å undersøke barnets rettigheter er å se på hvordan offentlige dokumenter omtaler grunnleggende rettigheter, som hensynet til barnets beste.

En diskurs gir et bilde av en bestemt måte å se, forstå og tolke verden (Jørgensen og Philips, 1999). Diskursanalyse handler om å undersøke hvordan vi forstår virkeligheten og har som mål å avdekke mønstre, ulike strukturelle fenomener, språk og praksis som kan komme til syne, eller undertrykkes gjennom, for eksempel, en tekst (Tjora, 2017; Jørgensen og Philips, 1999). Ved å studere dokumenter som har vært med på å utforme familiepolitikk, kan vi reflektere rundt forståelsen av barnets beste i familiepolitikken og vi kan se på hvorvidt ulike syn på barn kan resultere i ulik forståelse av barnets beste, som igjen kan gi utslag i ulike anbefalinger knyttet til familiepolitikk.

Intensjonen til artikkelen er ikke å være et oppslagsverk for forskjellige begreper, men å se hvordan barnets beste opptrer i samspill med ulike begreper og perspektiver. Ei heller er utgangspunktet å utfordre bildene vi har av barn, men kanskje heller stille spørsmål ved om de etablerte bildene vi har i barn i dag, samsvarer med hvordan barnet sees, vurderes og inkluderes. Hennem (2015) peker på hvordan bildet av barn i en politisk sammenheng gjerne er så objektivt fremstilt at barnet som individ forsvinner. Sett i lys av barnekonvensjonen og barnets beste vil det kunne være relevant å se på hvordan barnet som gruppe, men og som selvstendig individ, forstås og ivaretas i utredningene.

Artikkelen bygger på teoretiske utgangspunkt for å forstå barn, barnets beste og dets rett til deltakelse, samt familiepolitikken som felt. Utgangspunktene vil kort redegjøres for under før jeg presenterer den metodiske fremgangsmåten, analyse og funn. Funnene vil diskuteres i lys av tidligere presentert teori før artikkelen avslutter med en kort oppsummering av hovedfunn og forslag som kan følges videre.

TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ BARNETS BESTE OG FAMILIEPOLITIKK

Barnets beste er en juridisk paragraf, et prinsipp og et hensyn som skal legges til grunn av alle som tar avgjørelser som berører barn - uavhengig om avgjørelsen tas av foreldre eller storting. Det teoretiske grunnlaget barnets beste sees i lys av redegjøres kort for under, før en kortere utgreiing om familiepolitikk i Norge.

Hvordan forstå hensynet til barnets beste

Når FNs barnekonvensjon (Barnekonvensjonen) introduserte begrepet *barnets beste* i 1989 markerte det et nytt syn på barn, hvor barn ble anerkjent som selvstendige subjekt med individuelle rettigheter (Zermatten, 2010). Zermatten (2010) beskriver artikkel 3 og 12, som omhandler barnets beste og barnets rett til å bli hørt, som fundamentet i Barnekonvensjonen, hvor hensynet til barnets beste spores tilbake til *Deklarasjonen om barnets beste* fra 1959. Barnets beste har i økende grad blitt implementert i internasjonal og nasjonal lovgivning, senest gjennom Grunnlovens § 104 i 2014 (Søvig, 2019; Zermatten, 2010; Kirkebø et al 2019).

Samtidig som barnets beste sees på som et grunnleggende hensyn i seg selv, står det ikke fritt fra øvrige artikler i Barnekonvensjonen (Zermatten, 2010). Artikkelen må sees i sammenheng med øvrige artikler som nevner barnets beste; artikkel 9 om barnets rett til å vokse opp, eller ha kontakt, med sine foreldre; artikkel 18 foreldrenes ansvar for barnets oppvekst og utvikling; artikkel 20 om særlig beskyttelse ved adskillelse fra familien, samt artikkel 37 og 40 som omhandler anklager, straff og frihetsberøvelse. Videre betegner artikkel 21 barnets beste som det *overordnede* hensynet i forbindelse med adopsjon. NOUene som ligger til grunn for analysene tar for seg familiepolitikk og vil med det berøre flere av Barnekonvensjonens artikler.

FNs barnekomité peker på hvordan staten forplikter å sikre at «*barnets beste er hensiktsmessig og konsekvent anvendt*» (Generell kommentar Nr.14, punkt 14a), samt vurdere hvilke konsekvenser avgjørelsene får på kort, middels og lang sikt (Generell kommentar 14, punkt 16e). Barnets beste må med andre ord forstås som et vidt begrep som omfatter alle avgjørelser som berører barn, både direkte og indirekte (Generell kommentar Nr. 7, punkt 13b). Begrepet skal legges til grunn for utvikling av politikk og vurderes, ikke bare mot det individuelle barns beste, men og for barn som gruppe.

Synet på barn som fundament for å forstå hva som er barnets beste

Artikkelen bygger på ideen om at synet på barn er et fundament for å forstå barnets beste, antagelsen er at barnets beste-vurderingen vil være avhengig av hvordan man ser barnet.

I takt med den internasjonale utformingen og implementeringen av barnekonvensjonen, har synet på barn og barndom utviklet seg. Et moderne syn på barn, hvor barn sees på som kompetente aktører, markerer et forholdsvis radikalt skille fra tidligere syn på barn, og har på kort tid bidratt til forholdsvis store samfunnsendringer (Sommer, 2003; James et al, 2015; Bergnehr, 2019). James, Jenks og Prout (2015) argumenterer for en sosiologisk forståelse av barn, hvor barnet må sees som et selvstendig individ i samspill med sine omgivelser, hvor medvirkning, individuelle rettigheter og maktbalanser er en del av bildet (Hart, 1992; Kirkebø et al, 2019; Hennem, 2015).

Hvordan man ser på barn, i hvilken grad det vurderes kompetent, som et medvirkende

subjekt eller et objekt som må beskyttes, vil legge føringer for hvordan man forstår og handler på vegne av barnet og dets beste. Syn på barn som legges til grunn kan med andre ord være utslagsgivende for hvilken familiepolitikk som foreslås og hvordan barnets beste forstås.

Barnets beste - og andre hensyn - i familiepolitikk

Da barnets beste skal ligge til grunn for alle avgjørelser som berører barn, er det av interesse å se på *hvordan* hensynet ivaretas i familiepolitikk. Familiepolitikk er feltet hvor familier, stat og arbeidsliv møtes (Johansen, 2010), og preges av historiske endringer, både i arbeidsliv, syner på barn og relasjonen mellom barn og voksne (Sommer, 2003).

Ellingsæter (2012) peker på hvordan familiepolitikk har ulike mål; en horisontal likhet som omhandler utjevning av forskjeller mellom familier med og barn og uten, mens den vertikale likheten omhandler likhet mellom barnefamilier. Solberg (2015) på sin side argumenterer for at barn i politiske sammenhenger primært får fokus som små og hjelpeløse, med et behov for beskyttelse eller hjelp, mens Angel (2010) peker på behovet for å se barnet i sin kontekst og i sammenheng med sine foreldre.

Ulike teorier beskriver utgangspunktet for norsk familiepolitikk, hvor på sosial investerings teori peker på hvordan sikre likest mulig oppvekstvilkår for flest mulig barn gjennom investeringer tidlig i deres barndom (Esping-Andersen, 2002). Teorien fokuserer på barnet i et livsløpsperspektiv og har som mål å identifisere hvordan politikk kan arbeide for å sikre barns velferd. Perspektivet benyttes ofte i sammenheng med likestilling, da kvinners yrkesaktivitet ansees som en nøkkel i arbeidet mot barnefattigdom.

Videre er likestilling og familiepolitikk tett sammenvevd. Leira (2006) peker på familiepolitikk som en arena for likestillingspolitikk, et argument som støttes av Ellingsæter (2012). Ellingsæter viser til premisset for å få effekt av likestilling, må likestillingen omfatte både arbeidsliv og familieliv for å utjevne en institusjonell ubalanse. Likestilling i familiene utfordrer forståelsen om foreldres spesialiserte roller, hvor mor utøver omsorgsarbeid i hjemmet, mens far arbeider utenfor hjemmet (Leira, 2006). Motsatsen til en kjønnert fordeling er likestilt foreldreskapsmodellen (dual earner-dual carer), som bygger på ideen om at foreldre skal dele ansvaret, både i møte med omsorgsarbeid i hjemmet og i arbeidslivet utenfor hjemmet (ibid).

Familiepolitikken gir analysen av barnets beste sin ytre ramme, det er det familiepolitiske grunnlaget som legger føringer for barnets oppvekst. Ved å se på hvordan barnets beste forstås i familiepolitikken kan man observere hvordan ulike syn på barn gir ulike barnets beste-vurderinger som igjen gir ulik politikk, og med det ulike oppvekstvilkår for barn. Denne tråden, fra utgangspunktet i et udefinert begrep til konkrete oppvekstvilkår bidrar til å sette den følgende analysen inn i en større kontekst.

METODISK FREMGANGSMÅTE

Artikkelen bygger på et kvalitativt dokumentstudium, med et induktivt forskningsdesign, hvor diskursanalysen har som mål å belyse hvordan barnets beste forstås og anvendes i NOUer. Metoden egner seg for å avdekke hvordan ulike diskurser kan konkurrere om å definere et problem eller en løsning og være førende for hvordan vi oppfatter virkeligheten (Jørgensen og Philips, 1999).

Diskursanalyser bygger på ideen om at språket er strukturert i mønstre, også kjent som diskurser (Tjora, 2017; Angel, 2010). Reime (2017) betegner diskurser som noe som

«styrer vår bevissthet og vårt fokus, hva vi ser og ikke ser» (s. 36), mens Jørgensen og Philips (1999) definerer en diskurs som «én bestemt måte å tolke verden, eller en del av den, på» (s. 148). Diskurser peker med andre ord på språkets betydning for vår virkelighetsoppfattelse og kan påvirke våre handlinger, valg og meninger.

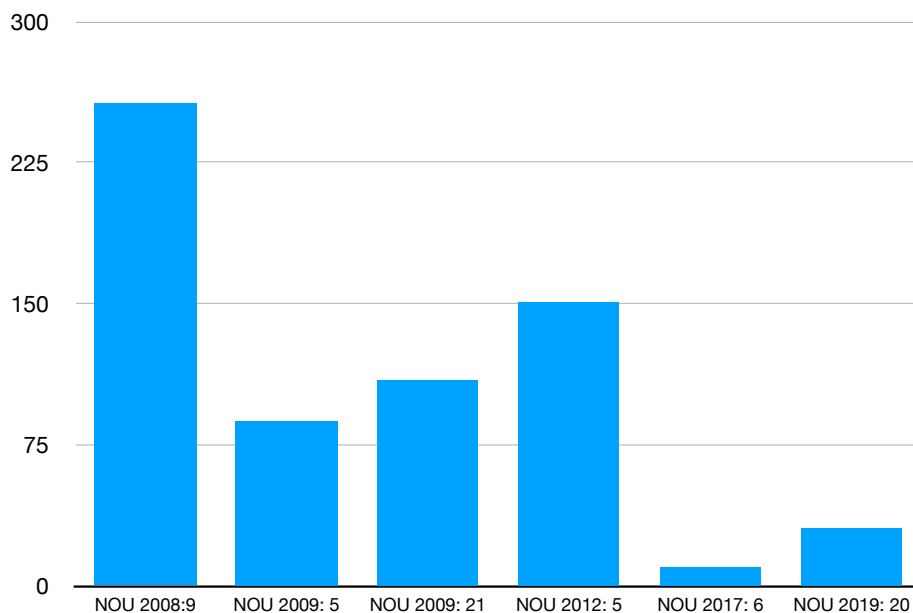
Det er ikke gitt at alle diskurser er like synlige (Reime, 2017), hvorpå studier av dem bidrar til å utforske sammenhengen mellom språk og virkelighet og peke på maktforhold samfunnet (Tjora, 2017).

Datamaterialet

Artikkelens ønske å belyse hvilken diskurs som benyttes i sammenheng med barnets beste i dagens familiepolitikk har vært førende for valg av dokumenter. Det er ikke gitt at ikke alle NOUer får gjennomslag for sine anbefalinger, men Holst (2019) henviser til NOUer som «en hovedpilar i den norske styringsmodellen» (s. 345). Angel (2010) på sin side argumenterer for at NOUer gir uttrykk for den dominerende diskursen i offentligheten og at de fungerer som premissleverandører for den enkeltes oppfatning av virkeligheten. Han betegner med andre ord diskursen i NOUene potensielt konstituerende for vår virkelighetsforståelse (ibid, s 44).

Innledende søk gav 43 NOUer publisert innenfor temaet familie og barn, hvorpå 33 av dem ble utgitt etter barnekonvensjonens inkorporering i 2003. Av de 33 NOUene nevner 9 av dem ikke barnets beste. 13 henviser til barnets beste mellom 0 og 50 ganger, 7 henviser til begrepet mellom 50 og 200 ganger og 4 henviser til begrepet mer enn 200 ganger. De 4 som henviser til begrepet mer enn 200 ganger er alle utredninger tilknyttet lovendringer. NOUene som ikke henviser til barnets beste omhandler tema som likestilling, arbeidstid, demografi i distriktene og barns fritid. Ved å hente ut de siste NOUene som omhandlet familiepolitiske felt, men som ikke var forslag til ny lov, fant jeg 7 NOUer som benyttet begrepet *barnets beste*. hvorpå NOU 2020:16 *Levekår i byene*, ble ekskludert da den kun benyttet begrepet én gang.

De seks NOUene i utvalget omhandler foreldreansvar, bosted og samvær (NOU 2008: 9), foreldreskap (NOU 2009: 5), adopsjon (NOU 2009: 21), det biologiske prinsipp i barnevernet (NOU 2012: 5), offentlig støtte til barnefamiliene (NOU 2017: 6) og en gjennomgang av familietjenesten (2019: 5). NOUene i utvalget benytter begrepet *barnets beste* mellom 10 og 257 ganger. Hvordan bruken av *barnets beste* fordeler seg mellom de ulike NOUene er vist i tabellen under.

Figur 1: Antall ganger begrepet barnets beste anvendes i de ulike NOUene

Tabellen over viser store variasjoner i hvor mange ganger de ulike NOUene benytter begrepet *barnets beste* i løpet av teksten. Alle NOUene henviser til barnets beste som et grunnleggende hensyn, men utover det benyttes begrepet i varierende grad, noe som gir et godt fundament for videre analyser av diskurs.

Diskursorden *familiepolitikk* i Norske offentlige utredninger

Familiepolitikk som område kan forstås som en diskursorden, hvor ulike diskurser kjemper om å gi mening til forståelsen av innhold, mål og intensjonen med i familiepolitikk (Jørgensen og Philips, 1999). Jørgensen og Philips (1999) viser hvordan en diskursorden kan bidra til å ramme inn en diskursanalyse, slik at analysen kan fokusere på hvilke diskurser som er tilstede innenfor ordnen og hvordan de forholder seg til hverandre.

Analysen av diskursordnen er inspirert av Faircloughs (Jørgensen og Philips, 1999) diskursive praksis og tar utgangspunkt i NOUenes mandat og utvalgenes mandatforståelse. Mandatene er gitt etter *Instruks om utredning av statlige tiltak* (Utredningsinstruksen, 2016), som gir føringer for innhold, metodikk og øvrige formelle krav. Det at tekstene formes etter samme instruks innebærer at utredningene får et autoritativt preg (Tjora, 1027) og styrker tekstenes funksjon som konstituerende (Jørgensen og Philips, 1999).

Analysen av NOUenes diskursiveorden viser at NOU 2008:9, NOU 2009: 5 og NOU 2009: 21 henviser til barnets beste generelt som begrep. I tillegg henviser NOU 2012: 5 til barnets beste i forbindelse med drøfting av samvær. Videre henvises det til andre diskurser, som det biologiske prinsipp og likestilte foreldre, samt at det pekes på samfunnsutvikling og endrede rammevilkår som grunnlag for oppdaterte utredninger. Tekstene viser i med andre ord tegn til *interdiskursivitet*.

Tekstene bærer preg av *intertekstuell* likhet (Jørgensen og Philips, 1999), ved at de viser til tidligere NOUer på området, tidligere praksis eller etablerte diskurser. Det er forholdsvis mange tilfeller av *manifestert intertekstualitet* (ibid.), hvor det henvises eller siteres fra andre dokumenter, som Barnekonvensjonen, Haag-konvensjonen, tidligere NOUer

eller andre politiske dokumenter. Diskursordnen gir rom for å identifisere ulike diskurser i NOUene og peker i denne sammenheng på at flere diskurser er tilstede, men ikke hvilke som former hvordan barnets beste anvendes.

Tekstanalyse av anvendelsen av barnets beste i utredninger om familiepolitikk

Innledende søk avdekket ulikt antall benevnelser av *barnets beste* i dokumentene. Tekstanalysen er gjennomført ved å kode hver benevnelse og tematisere dem etter innhold. Temaene avdekte hvordan *barnets beste* ble anvendt i varierende grad, også når det gjaldt temaer i NOUene. Barnets beste ble anvendt i forbindelse med fire til 11 temaer, hvorpå tre av temaene var synlig i alle NOUene og omhandlet begrepet eller begrepsavklaringer, barnets medvirkning og foreldreskap. I tillegg omtalte fem av seks NOUer barnets beste i forbindelse med grunnlag for avgjørelser. Unntaket var NOU 2017: 6.

Tekstanalysen av barnets beste i NOUene resulterte i to tydelige funn: For det første fremstår det som en overordnet, generell enighet knyttet til bruken av begrepet *barnets beste*. Alle NOUene henviser til *barnets beste som grunnleggende hensyn*, og da gjerne i sammenheng med henvisning til Barnekonvensjonen. Det andre som kommer til syne er uenigheten om *hvordan* barnets beste skal forstås. Uenigheten gjør at barnets beste kan betegnes som en *flytende betegnelse*, hvor det strides om å gi begrepet innhold (Jørgensen og Philips, 1999, s. 154).

Analysen av *hvordan* barnets beste ble anvendt innenfor temaene peker på to diskurser som prøver å gi innhold til *barnets beste*, gjennom ulik anvendelse og forståelse av begrepet. Diskursene opptrer tidvis i samme NOU, eksempelvis når et utvalg er uenige og deler seg i et mindretall og et flertall (NOU 2008: 5, s. 74), gjennom henvisninger til hørings svar eller lignende (NOU 2009: 5, s. 24) eller i samspill med hverandre når det drøftes hva som er til barnets beste (NOU 2009: 5, s. 30). Noen NOUer har en mer enhetlig forståelse av barnets beste, som kan indikere at den ene diskursen har fått definere barnets beste i større grad enn den andre. Ut fra de to diskursenes fokus, har jeg valgt å kalle dem den *barneorienterte* og den *foreldreorienterte* diskursen.

FUNN

Under vil jeg kort redegjøre for hvordan barnets beste forstås i utredningene om familiepolitikk, før de to diskursene introduseres skjematisk. Funnene presenteres avslutningsvis i sammenheng med hvordan de opptrer i de ulike NOUene.

Barnets beste forstått som grunnleggende hensyn i familiepolitikken

De seks NOUene henviser alle til barnets beste på en måte hvor det er naturlig å forstå som et etablert begrep. Det kan henvises til «*barnets beste skal være et grunnleggende hensyn*» som en konstatering eller et fakta i seg selv, uten at begrepet får noen videre forklaring (NOU 2019: 20, s. 222), eller ved å bruke barnets beste som et argument, uten at det utdypes hvorfor en anbefaling vil være til barnets beste (NOU 2017: 6, s. 192). Enigheten kan tilskrives begrepets juridiske posisjon, en posisjon ingen av utvalgene utfordrer.

Flere av NOUene peker på begrepets manglende definisjon og derfor er avhengig kulturelle og historiske perspektiver (NOU 2017: 6, s. 34 og NOU 2008: 9, s. 11). og kan med det sies å svare opp Barnekonvensjonens intensjon om å ikke definere begrepet for tydelig og samsvarer med FNs Barnekomité's redegjørelse om begrepet i Generell kommentar nr. 14

(2013): «For kollektive beslutninger - slik som fra lovgiver - må barnets beste generelt vurderes og fastsettes i lys av omstendighetene til den aktuelle gruppen og/eller barn generelt» (s. 9). Analysen viser ellers sammenheng mellom antallet ganger begrepet benyttes og hvorvidt utvalget utdyper sin forståelse og anvendelse av begrepet i sine anbefalinger (NOU 2017: 6 og NOU 2008: 9).

Det er noen innledende forskjeller når det gjelder hvilken kontekst barnets beste henvises til som samsvarer med diskursene som er identifisert. Eksempelvis henvises barnets beste til i lys av en *foreldreorientert* diskurs i NOU 2019: 20 (s. 79) og NOU 2017: 6 (s. 265). På den andre siden knytter noen utvalg begrepsforståelsen av barnets beste til barnets medvirkning og som overordnet andre hensyn (NOU 2019: 20 og NOU 2012: 5). De kan sies å ha en mer *barneorientert* diskurs.

To diskurser som former barnets beste i de offentlige utredningene

Presentasjonen under gir en kort, systematisk presentasjon av de to diskursene som kom til syne i tekstanalysen. Diskursene presenteres gjennom temaene som dukket opp i flest NOUer; bruk og omtale av begrepet barnets beste, synet på barnets medvirkning, foreldreskap og grunnlag for avgjørelser.

Diskurs	Den barneorienterte diskurs	Den foreldreorienterte diskurs
Bruk og omtale av begrepet barnets beste	Omtales som et konkret vilkår, avveiningsnorm, grunnleggende hensyn og grunnverdi. Går foran andre hensyn. Kan stå i konflikt med foreldres interesser og ønsker, er i såfall overordnet ved konflikt. Begrepet defineres ikke nærmere for å ikke hindre individuelle vurderinger. Tett knyttet til barnets rett til å bli hørt og barnets erfaring. Veier det generelle opp mot det individuelle.	Omtales som grunnleggende hensyn, generelt prinsipp og sentralt begrep. Begrepet beskrives som omstridt, variabelt og foranderlig. Er vanskelig å ivareta i møte med andre hensyn og å definere videre når en både skal ivareta barnet som gruppe og individ. Ulike vurderinger kan og resultere i ulik praksis når det kommer til foreldreskap. Må balansere det individuelle mot det generelle.
Barnets beste og barnets medvirkning	Det viktigste er barnets medvirkning. Barnets perspektiv er en forutsetning for å sikre barnets medvirkning. Barnets deltakelse sikrer i større grad avgjørelser i tråd med barnets beste. Innhentning av barnets perspektiv må gjøres på barnas premisser, slik at deres virkelighetsoppfatning, tanker, ønsker, erfaringer og behov ivaretas og lyttes til	Alder og modenhet må vurderes i møte med barns deltakelse. Barneperspektivet kan erstatte barnets perspektiv. Barneperspektivet innebærer blant annet å vurdere konsekvenser. Man kan ikke se bort fra eller ignorere barnets interesser, men de må vektes mot andre hensyn.
Barnets beste og foreldreskap	Foreldreskap må utformes etter barnets beste. Barnets beste er ikke nødvendigvis rettferdig/likestilling for foreldrene. Flere typer foreldreskap; sosialt, biologisk, juridisk. Best med to juridiske foreldre for å sikre stabilitet, forutsigbarhet, aller helst fra fødselen av. Må tilrettelegges slik at barnet kan få to foreldre, uavhengig av foreldres samlivsform/legning/ect. fra fødsel av Likestilling mellom foreldre er ønskelig, hvis det er til barnets beste.	Det beste for barn er at alle foreldre har like rettigheter og er likestilt. Best for barnet med to (likestilte) foreldre, hvor far skal likestilles med mor. Foreldrene kan velge å ikke være forelder, ei heller ha samvær. Barnet kan ikke velge bort samvær med sine foreldre. Godt foreldresamarbeid er til det beste for barna. Det er hovedsakelig foreldres ansvar å ivareta barnets beste.
Barnets beste som grunnlag for avgjørelser	Barnets beste skal lede til faktiske løsninger sammensatt av mange komponenter hvor barnets beste skal vektes over andre hensyn. Barnets rettigheter skal gå over foreldre og andres. Samvær omhandler barnets kontakt med signifikante voksne, som ikke må være de juridiske eller biologiske foreldrene.	Barnets interesser skal veie tungt, men kan tilsidesettes i møte med foreldres rettigheter. Avgjørelser er komplisert og mangeartede og bør fattes av voksenpersoner. Foreldres rett (til å samtykke feks til helsehjelp eller tiltak fra barnevernet) sterkere enn barnets beste-vurderinger. Hvorvidt avgjørelser er til det beste for barnet vurderes av voksenpersoner.

Tabell 1: Den barneorienterte diskursen og den foreldreorienterte diskursen

Den barneorienterte diskursen samsvarer i stor grad med forståelsen av barnet James, Jenks og Prout (2015) sin forståelse av barn som kompetente aktører. Barnet anerkjennes som aktør

og for sine erfaringer, livsverden og forståelse av egne behov, interesser og ønsker og dets rettigheter utfordrer eksisterende relasjoner og maktfordeling mellom barn og voksne (Angel, 2010). Diskursen støtter opp under sammenhengen mellom Barnekonvensjonens artikkel 3, om hensynet til barnets beste, og artikkel 12, om barnets rett til deltakelse.

Diskursen fordrer en forståelse av barn og barnets livsverden som primært oppnås ved at barnet inkluderes i økende grad. Barnets forståelser skal ligge til grunn for utformet politikk, både når det gjelder overordnet diskusjoner om foreldreskap og ved individuelle vurderinger som avtaler om bosted eller samvær. Barnets beste fordrer med andre ord generelle føringer som er til det beste for barn som gruppe, men og ivaretar behovet for individuelle vurderinger, slik at det enkelte barns beste blir ivaretatt. Avgjørelsene som tas av voksne bør inkludere barns perspektiv, eventuelt et barneperspektiv hvis barnet ikke kan eller vil delta.

Den foreldreorienterte diskursen kan sies å vektlegge Barnekonvensjonens innledende merknad om at parter som anerkjenner konvensjonen også «er overbevist om at familien, som den grunnleggende enhet i samfunnet og den naturlige ramme for alle sine medlemmers og særlig barns vekst og trivsel (...)» (s. 5) og «som erkjenner at barn bør vokse opp i et familiemiljø» (s. 5), samt artikkel 5, om foreldres rettigheter og ansvar, og 9, arbeidet for å sikre at barn ikke skilles fra sine foreldre unødvendig.

Diskursen bygger på forståelsen av barn i lys av utviklingspsykologi (Smith, 2002). Etterhvert som tiden går dreies fokuset bort fra det biologiske prinsipp, som vektlegges mer i de eldste NOUene (NOU 2009:5, s. 19) og flyttes mot forståelsen av familien som uavhengig biologiske bånd (NOU 2019: 20, s. 25). Ved å flytte fokuset fra biologi til relasjon, kan det argumenteres for at fokuset på individuelle rettigheter styrkes. Rettighetene blir ikke gitt som en følge av den biologiske tilknytningen, men som en følge av rollen som *forelder*, uavhengig om rollen er biologisk, juridisk eller sosial (Kirkebø et al, 2019).

De to ulike diskursene bygger på ulike forståelse i synet på barn, barnets medvirkning og foreldreskap. Ulikhetene bidrar til å forme to ulike måter på hvordan forstå barnets beste i familiepolitikken.

Den barneorienterte og den foreldreorienterte diskursen i utredningene

De to diskursene kommer til syne i NOUene på forskjellig vis. Under redegjøres det kort for analysens funn når det gjelder hvordan barnets beste opptrer i de ulike utvalgene, i lys av de to diskursene.

NOU 2008:9 omhandler foreldreskap, samvær og bosted, og nevner barnets beste flest ganger. Utvalget peker på trenden med å vende fokuset fra foreldre til barnet (s. 36) og hvordan det er et spenningsforhold mellom foreldrerettigheter og barnets beste (s. 109). Delt bosted etter samlivsbrudd argumenteres for å være til barnets beste, samt likestille foreldre og ivareta deres rettigheter (s. 109). Utvalget er tydelig på at barnets beste skal ha prioritet over foreldrerettigheter (s. 125). Målet er likestilte foreldre (s. 15), aller helst i så stor grad at det anses som normativt (s. 45), men kun hvis det optimaliserer barnets beste (s. 12). Dualiteten i NOUen kan argumentere for at dokumentet lar begge diskursene komme til syne i drøftinger og argumentasjoner.

NOU 2009:5 omhandler foreldreskap. Begrepet *barnets beste* er grundig redegjort for og støtter seg i hovedsak på den *barneorienterte* diskursen. Samtidig er det indikatorer på at den *foreldreorienterte* diskursens tilstedeværelse. Utvalget skal greie ut om det biologiske prinsipp ivaretar alle barns beste (s. 19) og peker i den sammenheng på hvordan det er barnets beste å vokse opp i biologisk familie (s. 32). Samtidig er utvalget tydelige på at

barnets beste må være et overordnet hensyn når regler for foreldreskap skal etableres eller endres (s. 29), og de viser til konkret lovgivningen hvor barnets beste tilsidesettes da det biologiske står over, som ved fastsetting av farskap ved DNA-analyse (s. 73 og s. 118). Den *barneorienterte* diskursen kommer videre til syne når de omtaler begrepet *foreldreintensjonen* (s. 33) og ved å foreslå at samvær med sosial forelder skal gå foran samvær med biologisk forelder hvis barnet det er til barnets beste (s. 117). Den *foreldreorienterte* diskursen i dokumentet forstås primært i lys av det biologiske prinsipp, samt noen henvisninger til foreldres rettigheter. Hensynet til likestilling mellom foreldre forstås som en del av barnets beste-vurderingen (s. 30).

NOU 2009: 21 utreder adopsjon - til barnets beste. Utredningen legger til grunn forståelsen at barnets beste skal være overordnet ved adopsjon og en stor del av henvisningene til barnets beste er i sammenhenger som «*adopsjonen vil bli til barnets beste*» eller lignende (eksempelvis s. 101). Utvalget knytter sammen barnets beste og barnets perspektiv (s. 15), som ved å henvise til barnets rett til å samtykke til adopsjon (s. 74). Samtidig peker utvalget på hvordan de selv ikke har innhentet barnets perspektiv og inntar et barneperspektiv (s. 15). Utvalget vektlegger i stor grad barneperspektivet, som utvalget betegner som det «*formålet som legitimerer hele adopsjonsinstituttet*» (s. 26), og oppsummerer barnets beste som en «*anvisning på hva vurderingstemaet skal være*» (s. 31) NOUen kan sies å ha en tydelig *barneorientert* diskurs, blant annet ved at omtrent en tredjedel av henvisningene til barnets beste er i sammenheng med vurderinger for at en adopsjon skal være til barnets beste (eksempelvis s. 79 og s. 91).

NOU 2012: 5 tar for seg bedre beskyttelse av barns utvikling og fremstår med en tydelig *barneorientert* diskurs. Selv om utvalget henviser til en definisjon på det biologiske prinsipp som «*å vokse opp med sine biologiske foreldre anses å være det beste for barn*» (s. 44), at samværsretten er et utsalg av det biologiske prinsipp (s. 101) med en tendens til vekte det biologiske slektsbåndet over barnets beste (s. 108), fremstår utvalget å snu fokuset fra å handle om foreldres rett til barnets rett til eksempelvis samvær (s. 113). Utvalget peker på ulike steder hvor det biologiske prinsipp trumfer barnets beste (s. 150) og hvor det da foreslås endringer (s. 151).

NOU 2017: 6 omhandler offentlige overføringer til barnefamilier og kan argumenteres for å være NOUen med tydeligst *foreldreorientert* diskurs. Utvalget henviser til hvordan barnets beste er omstridt (s. 35), peker på hvordan godt foreldresamarbeid sikrer barnets beste (s. 192) og likestilling mellom foreldre er til det beste for barn (s. 265). Å vurdere barnets beste omhandler å bedømme konsekvenser av beslutninger (s. 35), mens det ikke er gitt at barnets rett til å uttale seg og å fremme barnets interesser samsvarer (s. 35). Generelt sett fremstår omtalene av barnets beste noe ugunstig formulert, eksempelvis når utvalget beskriver barnets beste som primært hensyn:

«I alle saker som angår barn, skal barnets beste være et primært hensyn. Dette kan tolkes som at barnet ikke har en egen interesse, men det understreker at det er viktig at man ikke ser bort fra eller ignorerer barnets interesser». (s. 35)

NOU 2017: 6 er utvalget med færrest anvendelser av barnets beste, som kan argumenteres for å bekrefte styrken til den *foreldreorienterte* diskursen.

NOU 2019: 20 tar for seg en styrket familietjeneste. Bruken av begrepet er i stor grad knyttet opp til foreldreskap hvor barnets beste skal komme først for foreldrene (s. 79), at

barnets beste fremmes gjennom å styrke relasjonen mellom foreldre og å sikre fremtidig foreldresamarbeid (s. 111). Utvalget peker på en samfunnsutvikling hvor barnets beste i mindre grad vurderes fordi det er antatt at delt bosted er en god løsning (s. 118), og peker på en sammenheng med rettighets- og likestillingstankegang hos foreldrene (ibid). Det kan argumenteres for at NOUen har en sterk *foreldreorientert* diskurs. Den *barneorienterte* diskursen kommer til syne er når det handler om å pålegge mekling for å kunne konkretisere det enkelte barns beste og hvordan barnets beste ivaretas best når barnet selv får delta (begge s. 118). Ellers peker utvalget på hvordan barnets medvirkning har betydning for hvorvidt barnets beste oppnås og hvordan oppnåelsen kan settes i sammenheng med alder (s. 217).

Redegjørelsen viser hvordan de to ulike diskursene kommer til syne i NOUene. NOU 2009: 21 og NOU 2012: 5 har en tydeligere *barneorientert* diskurs, mens NOU 2017: 6 og NOU 2019: 20 har en tydeligere *foreldreorientert* diskurs enn de øvrige utvalgene. Diskursene kan ha sammenheng med tema, spesielt i møte med NOU 2009: 21 som omhandler adopsjon, men gjenspeiler ikke hvordan de to siste utredningene både nevner barnet beste færrest ganger og har den tydeligste *foreldreorienterte* diskursen. Diskursene, deres samsvar med øvrige teorier og perspektiver, og deres fremtreden i de utvalgene legger grunnlaget for videre diskusjon.

DISKUSJON

Hvordan de ulike diskursene anvender barnets beste ulikt former forståelsen av noen gjennomgående temaer i familiepolitikken og diskusjonen vil fokusere tematisk på de gjennomgående temaene; barnets medvirkning, foreldreskap og som grunnlag for avgjørelser.

Barnet som kompetent aktør

Å vurdere av hva som er til barnets beste avhenger av den som vurderer sitt syn på barn. Analysen viser hvordan diskursene ser på barnet som kompetent, men med ulike forståelser av kompetanse som grunnlag. Bergnehr (2019) argumenterer for to ulike forståelser av *kompetent* som belyser hvordan begge diskursene kan argumentere for å inneha et syn på barnet som kompetent.

Kompetanse, argumenterer Bergnehr (2019), kan sees i lys av utviklingspsykologien, hvor kompetanse er medfødt og utvikles i samsvar med alder og modenhet. Forståelse samsvarer med den *foreldreorienterte* diskursens omtale av barnet som kompetent. Kompetent kan være noe relasjonelt, en egenskap som er i stadig utvikling og vekst i samspill med andre (ibid), og samsvarer i så måte med den *barneorienterte* diskursens forståelse av barnet som kompetent.

Jo mer kompetent barnet forstås, jo mer styrkes barnets rett til å bli hørt. Barnets deltakelse forstås ulikt, gjerne i sammenheng med begreper som medvirkning, barnets perspektiv og barneperspektivet. Halldén (2003) henviser til Barnekonvensjonen når hun omtaler barneperspektivet og peker på barneperspektivet som et verktøy for utforming av politiske endringer (s. 12). Samtidig skilles det mellom barneperspektivet og barnets perspektiv. Barneperspektivet samsvarer i denne artikkelen med den *foreldreorienterte* rammen, hvor det blir inntatt et perspektiv for å vurdere hva som er til barnets beste, uten at barnet selv må høres direkte. Den *foreldreorienterte* diskursens fokus på konsekvenser eller

livsløpsperspektiv kan sies å understreke hvordan utvalget inntar et barneperspektiv i lys av en *foreldreorientert* diskurs.

Barnets perspektiv, som den *barneorienterte* diskursen legger opp til, vektet å innhente barnets egne erfaringer ved avgjørelser i deres liv (Halldén, 2003, s. 15). I arbeidet med selve utredningen er det barneperspektivet som er mest realistiske, men forskjellen synliggjøres i møte med hvordan ivareta barnets synspunkter i den utformede politikken. Den *barneorienterte* diskursen peker i større grad på behovet for fleksibilitet som gir rom for barnets medvirkning, en fleksibilitet som ikke fordres i like stor grad i den *foreldreorienterte* diskursen.

Medvirkning, forstått som barnets deltakelse som kompetent aktør, har godt fotfeste innenfor forskning og arbeid (Magnussen og Skivenes, 2015; James et al, 2010; Kjørholt, 2004), men er mindre tilstede innenfor politiske beslutninger (Barneombudet, 2017; Kirkebø et al, 2019; Magnussen og Skivenes, 2015). Barneombudet (2017) etterlyser en endret utredningsinstruks, slik at det blir et synligere krav om å innhente barn og unges synspunkter (s. 19). Et slikt krav kan indikere et ønske om en sterkere *barneorientert* diskurs enn det som er observert.

Begge diskursene kan argumentere for å ha et syn på barn som kompetent, dog med ulik forståelse av kompetanse. Begge kan argumentere for å ivareta barnets rett til å bli hørt, men gjennom ulike perspektiver. Her kan Hart (1992) sin «*ladder of participation*» være av interesse. Medvirkning kommer i ulike grader, mellom realistisk og ikke-realistisk medvirkning, hvor barnets medvirkning i den ikke-realistiske delen innebærer å bruke barnet manipulativt eller strategisk for å fremme et syn. En slik involvering kan peke på hvordan barnet, i kraft av å være barn, har fått så mye makt, at henvisninger til barnets beste, kan bidra til å legitimere andre, underliggende ideologier (Hennum, 2015).

Erkjennelsen av hvordan ulike måter å forstå barn, og med det barnets beste, kan ilegges ulike verdier og perspektiver bidrar til å forstå ulikheten mellom de to diskursene.

Foreldreskap i lys av individ eller enhet

Utvalgenes anvendelse av barnets beste i møte med foreldreskap kommer oftest til syne i vurderinger om barnets rettigheter og foreldres rettigheter eller i forbindelse med konfliktområder, som samvær, delt bosted eller mekling.

Rent konkret viser de to diskursene til hvordan barnets beste som grunnleggende hensyn forstås på ulike måter. Den *barneorienterte* rammen kan sies å vekte Barnekomiteens henvisning til at hensynet ikke skal vurderes likt som andre hensyn, men tyngre. I sammenheng med foreldreskap, støtter den *barneorienterte* diskursen seg på en mer emosjonelt basert tilknytning mellom foreldre og barn, enn biologi (Aarseth, 2018), mens den *foreldreorienterte* diskursen støtter seg her på sammenhengen mellom barnets beste og Barnekonvensjonens øvrige artikler som barnets tilknytning til familien. Det er med andre ord i forskjellene på foreldre-barn-relasjonen og foreldre-foreldre-relasjonen diskursenes forskjell blir synligst.

Tradisjonelt er barnet lite synlig i politiske debatter, da barnet sees i lys av familien som enhet (Skevig, 2004). Den *barneorienterte* diskursen synes som et brudd på denne tradisjonen, både ved å ville løfte barnets individuelle rettigheter og deltakelse frem. Den individualistiske forståelsen retter fokuset mot familien som individuelle individer (Skevig, 2004) - og hvorpå de individuelle rettighetene må vektet opp mot hverandre (Wells, 2011). I en slik sammenheng blir spørsmålet ikke hva som er best for familien, men hvordan hensynet

til barnets beste skal vektes opp mot foreldrenes rettigheter eller interesser.

Den *foreldreorienterte* rammen støtter seg i større grad på ideen om familien som en hjørnestein i samfunnet (Skevig, 2004) og det som er bra for familien, forstås primært som bra for barnet. Sosial investeringsteori bygger opp under forståelsen ved å fokusere på investeringer i foreldrene og familien gir barnet best mulige forutsetninger i et livsløpsperspektiv (Esping-Andersen, 2002). *Foreldreorienterte* hensyn, som likestilling og foreldres rettigheter, bidrar til å skape forutsigbare rammer for barna, hvor de nyter godt av to foreldre som deler på ansvaret både hjemme og i arbeidslivet. Forståelsen omtales gjerne som likestilt foreldreskapsmodell (Leira, 2006) og synliggjøres ved diskursens fokus på likestilling mellom foreldrene og foreldrenes rett til foreldrepermisjon. Foreldreskap blir noe mer enn bare foreldreskap i den *foreldreorienterte* diskursen. Foreldreskapet sees i lys av likestillingspolitikk (Midtbøen og Teigen, 2014), arbeidslinja (Kildal, 1999) og rettighetsperspektiver (Haugli, 2004; Wells, 2011). Perspektiver som potensielt kan utfordre forståelsen av barnets beste og hvordan barneperspektivet forstås (Haugli, 2004).

Foreldreskap i de to ulike diskursene vitner om ulike perspektiver, som gir ulike grunnlag for å håndtere avgjørelser, både generelt og i møte med det enkelte barnet.

Barnets beste som vurderingsgrunnlag for avgjørelser

Hvordan vurdere og grunnlegge barnets beste-vurderingene belyser den tydeligste forskjellen mellom diskursene. Skal barnets beste forstås som et grunnleggende, et overordnet eller et avgjørende hensyn? Skal utredningenes anbefalinger omhandle det generelle eller det mer individuelle?

I den *barneorienterte* diskursen forstås barnets beste som et hensyn som skal lede til konkrete avveininger og løsninger. Barnets beste knyttes opp mot Barnekonvensjonens artikkel 12 og har sammenheng med perspektivet på barnet som kompetent og barnets medvirkning. Hensynet til barnets beste forstås som et konkret vurderingspunkt som skal veie like mye, om ikke mer, enn foreldrenes i lys av barnets særstilling som rettighetsobjekter (Skevig, 2004).

Det at vurderingene knyttes sammen med forståelsen av barnets som kompetent bidrar til at alder og modenhet nevnes som en indikator i avgjørelser. Den *foreldreorienterte* diskursen peker på hvordan barnets beste oppnås når barnet er i en alder hvor det er mer naturlig å innhente dets meninger og erfaringer (NOU 2019:20). Når alder blir en faktor er det interessant å se hvilke vurderinger som gjøres når barnet forstås som for lite eller ikke kompetent nok til å uttale seg. FNs barnekomité har pekt på en bekymring knyttet til yngre barns grad av medvirkning, og hvordan de som sosiale aktører ofte blir oversett (Generell kommentar Nr. 7, punkt 14). Det er få henvisninger til hvordan barnets beste vurderes i sakene hvor barnet ikke regnes som kompetent nok, som for eksempel på grunn av alder, til å bli hørt. Det er interessant å bemerke at NOU 2017: 6 ikke spesifikt vurderer barnets beste i sammenheng med avgjørelser. NOUen omtaler ikke hvordan barnets beste forstås eller vurderes i sammenheng med anbefalinger som omhandler foreldrepermisjon, ammefri og kontantstøtte. Familiepolitiske ordninger og tjenester som i aller høyest grad berører gruppen barnekomiteen peker på.

Det er heller ikke mange av forskningsartiklene, bøkene eller rapportene som er lest i forbindelse med artikkelen som drøfter hvordan små barns rett til å bli hørt sikres, og enda mindre i lys av vurderingen av barnets beste. Den manglende omtalen kan peke på et område hvor det er mer behov økt fokus, både når det gjelder politiske temaer, men og innenfor

barne- og sosialfag som arbeids- og forskningsfelt.

Et annet moment som synliggjør den *foreldreorienterte* diskursen er hvordan avgjørelsene hovedsakelig omhandler generelle vurderinger knyttet til barnet som gruppe, noe som kan ha sammenheng med hvordan Ottosen (2006) peker på statens konstruksjon av et objektivt barns beste. Når barnets beste blir et konstruert fenomen og ikke knyttes til konkrete barn, kan det argumenteres for at barnet i mindre grad hensyntas. De gangene barnets beste vurderes som et individuelt hensyn i forbindelse med avgjørelser innenfor den *foreldreorienterte* diskursen, blir hensynet vurdert opp mot andre hensyn. Tilsynelatende forstått som et grunnleggende, men ikke overordnet hensyn (Generell kommentar Nr. 14, s. 9-10), gjerne imøtekommet som et kompromiss av ulike hensyn, eller hvis barnets beste samsvarer med øvrige hensyn (Gerds-Andresen og Hansen, 2020). FNs barnekomité peker i sin Generelle kommentar nr. 14 (2013) på hvordan fleksibiliteten i *barnets beste* gir rom for manipulasjon, da begrepet kan fylles med innhold som ikke nødvendigvis reflekterer barnets beste, men forfeikter andre hensyn. Artikkelen kan ikke si konkret om slik manipulasjon foregår i norske offentlige utredninger, men artikkelen peker på hvordan ulike diskurser legges til grunn når barnets beste omtales - og stiller spørsmål om det er barnets beste - eller andre hensyn - som er grunnleggende.

Hvordan diskursene påvirker grunnlaget for avgjørelser er viktig da avgjørelsene omhandler hvilken familiepolitikk som møter oss i hverdagen; om det er som saksbehandler i NAV, en forelder som skal forholde seg til lover eller regler, eller graden et barn blir hørt i avgjørelser som påvirker det. Hvordan barnets beste forstås og hvilken diskurs som legges til grunn i en utredning, kan med andre ord påvirke i hvor stor grad av barnets rettigheter blir ivaretatt.

OPPSUMMERING

Artikkelen har pekt på hvordan ulike diskurser former barnets beste i offentlige utredninger som omhandler barn og har viser følgende:

For det første identifiseres to diskurser som former forståelsen av barnets beste i Norske offentlige utredninger; den *barneorienterte* og den *foreldreorienterte* diskursen. De ulike diskurs gir ulike vurderinger og perspektiver når det kommer til synet på barn, barnets medvirkning, foreldreskap og hvordan avgjørelser skal fattes. Eksempelvis fokuserer den ene diskursen i større grad på barnets perspektiv, mens den andre i større grad fokuserer på barneperspektivet.

Det andre som kommer til synet er et manglende fokus på barns synspunkter i utredninger om familiepolitikk. Funnene indikerer en stadig sterkere *foreldreorienterte* diskurs, noe som støttes gjennom mindre benevnelser av *barnets beste* i de nyeste NOUene enn tidligere og kan bekrefte behovet for en revidering av utredningsinstruksen for å synliggjøre kravet til å innhente barn og unges synspunkter i utredninger som omhandler dem.

Det tredje funnet indikerer at de to diskursene har ulikt syn på hvordan forstå samspillet mellom foreldre og barns rettigheter. Skal barnets rettigheter forstås fritt fra foreldrenes, eller kommer barnets beste til syne ved at foreldrenes rettigheter ivaretas? Rettighetsorienteringen understøttes av økende fokus på individuelle rettigheter ellers i samfunnet, men peker og på potensielle utfordringer, hvor barnets rettigheter kan bli så sterke at foreldrenes undertrykkes (Bergnehr, 2019).

Artikkelens fjerde funn har sammenheng med hvordan diskursene strides om å gi *barnets beste* innhold og at de strides over tid. I en tid med mer fokus på barns rettigheter og medvirkning kunne det være nærliggende å tro at den *barneorienterte* diskursen som var mest dominant i de siste NOUene og ikke den foreldreorienterte diskursen.

Avslutningsvis må det bemerkes at det ikke er slik at funnene som presenteres i artikkelen er direkte overførbar til konkret familiepolitikk, da NOUenes anbefalinger ikke må følges. Målet med artikkelen er å belyse hvordan barnets beste formes av ulike diskurser i NOUene, da de i like stor grad er konstituerende for samfunnet de kommer med anbefalinger for, som de er konstituert av samfunnet som gir dem oppdraget.

LITTERATURLISTE

- Aarseth, H. (2018). Familie og intimitet i endring–sosiologiske perspektiver. *Fokus på familien*, 46(2), 84-102. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2018-02-02>
- Angel, B. Ø. (2010). "Barnet som aktør og kunnskapsbærer–en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 87(3): 141-151. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-0>
- Barnekonvensjonen (2003) FNs konvensjon om barnets rettigheter
- Barneombudet (2017) *Barneombudets supplerende rapport til FNs barnekomité Barns rettigheter i Norge – 2017*. <https://www.barneombudet.no/upload/dokumenter/Publikasjoner/Rapportering/Barneombudets-supplerende-rapport-til-FNs-barnekomite-2017.pdf>
- Bergnehr, D. (2019). "Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap-en begrepsdiskussion." *Nordisk tidsskrift for pedagogikk och kritikk* 5: 49-61. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1373>
- Ellingsæter, A. L. (2012). Barn i politikens sentrum–pronatalisme på norsk. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 29(4), 361-371. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2012-04-0>
- Esping-Andersen, G. (2002). "A child-centred social investment strategy." I: Esping-Andersen, G (2002) *Why we need a new welfare state* Oxford University Press 1: 26-68.
- Generell kommentar Nr. 7 (2005) *Gjennomføring av barnets rettigheter i tidlig barndom* CRC/C/GC/7
- Generell kommentar Nr. 14 (2013) *Om barnets rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn (art. 3, para.1)* CRC/C/GC/14
- Gerds-Andresen, T. and Hansen, H. A. (2020). "Barnets rett til å bli hørt: En analyse av hvordan barnets uttalelser blir vektet av fylkesnemnda når det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 97(4): 250-265. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-04-03>
- Halldén, G. (2003) "Barnperspektiv som ideologisk og/eller metodologisk begrep." *Pedagogisk forskning i Sverige* 8(1-2): 12-12.
- Hart, R. A. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship*. Innocenti Essays No. 4 Unicef
- Haugli, T. (2004). Til barnets beste. Familiebilder–familiemønstre i endring. *Kirke og kultur*, 109(3), 345-360. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2004-03-0>
- Hennum, N. (2015). "Makten i barnet." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 92(2): 125-138. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-05>
- Holst, C. (2019). Hva er en god NOU?. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 36(4), 344-351. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2019-04-05>
- James, A., Jenks, C. og Prout, A. (2015) *Theorizing Childhood* (13. utg) Polity Press
- Johansen, E. B. (2010). "Far som familiepolitikens trojanske hest. Fedrekvoten som maktteknologi." *Sosiologi i dag* 40(1-2).
- Jørgensen, M. W. og Philips, L. (1999) *Diskursanalyse som teori og praksis* (1. utg.) Roskilde Universitetsforlag
- Kildal, N. (1999). "Justification of workfare: the Norwegian case." *Critical Social Policy* 19(3): 353-370. <https://doi.org/10.1177/026101839901900304>
- Kirkebø, T. L., Langford, M., Skivenes, M. og Søvig, K. H. (2019) Introduction: implementing child rights I: Langford, M., Skivenes, M. og Søvig, K. H. (red.) (2019) *Children's rights in Norway: An implementation Paradox?* Universitetsforlaget

- Kjørholt, A. T. (2004). Childhood as a social and symbolic space: Discourses on children as social participants in society. Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse.
- Leira, A. (2006) Parenthood change and policy reform in Scandinavia, 1970s-2000s I: Ellingsæter, A. L. og Leira, A. (2006) *Politicising parenthood in Scandinavia: Gender relations in welfare states* (1. utg) Policy Press
- Magnussen, A. M., & Skivenes, M. (2015). The child's opinion and position in care order proceedings: An analysis of judicial discretion in the county boards' decision-making. *The International Journal of Children's Rights*, 23(4), 705-723. <https://doi.org/10.1163/15718182-02304001>
- Midtbøen, A. H., & Teigen, M. (2014). Social investment in gender equality? Changing perspectives on work and welfare in Norway. *NORA-Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 22(4), 267-282. <https://doi.org/10.1080/08038740.2014.964647>
- NOU 2008: 9 (2008) Med barnet i fokus - en gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar, bosted og samvær. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2009: 5 (2009) Farskap og annen morskap - Fastsettelse og endring av foreldreskap. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2009: 21 (2009) Adopsjon - til barnets beste - En utredning om de mange sidene ved adopsjon. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2012: 5 (2012) Bedre beskyttelse av barns utvikling - Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2017: 6 (2017) Offentlig støtte til barnefamiliene. Barne- og familiedepartementet
- NOU 2019: 20 (2019) En styrket familietjeneste - En gjennomgang av familieverntjenesten. Barne- og familiedepartementet
- Ottosen, M. H. (2006). "In the name of the father, the child and the holy genes: Constructions of 'the child's best interest' in legal disputes over contact." *Acta sociologica* 49(1): 29-46. <https://doi.org/10.1177/0001699306061898>
- Reime, M. A. (2017). "Mellom uansvarlig og kompetent-Forståelser av barnet og rettighetspraksiser blant ansatte i barnevernsinstitusjoner." *Tidsskriftet Norges Barnevern* 94(1): 22-39. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-01-0>
- Skevik, A. (2004). A Gilded cage? Help and control in early Norwegian Social Policy. *Journal of Family History*, 29(3), 211-224. <https://doi.org/10.1177/0363199004266848>
- Smith, L. (2002) Tilknytning og barns utvikling (1. utg) Høyskoleforlaget
- Solberg, A. (2015). Negotiating childhood: Changing constructions of age for Norwegian children. I: Qvortrup, J. (2015) *Constructing and reconstructing childhood*, Routledge: 111-127.
- Sommer, D. (2003). "Børnesyn i utviklingspsykologien: Er et børneperspektiv mulig?" *Pedagogisk forskning i Sverige* 8(1-2): 85-85.
- Søvig, K. H. (2019). Incorporating the Convention in Norwegian law. I: Langford, M., Skivenes, M. og Søvig, K. H. (red.) (2019) *Children's rights in Norway: An implementation Paradox?* Universitetsforlaget
- Tjora, A (2017) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg) Gyldendal akademisk
- Utredningsinstruksen (2016) *Instruks om utredning av statlige tiltak* (FOR-2016-02-19-184) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2016-02-19-184>
- Wells, K. (2011). "The politics of life: Governing childhood." *Global studies of childhood* 1(1): 15-25. <https://doi.org/10.2304/gsch.2011.1.1.15>
- Zermatten, J. (2010). The best interests of the child principle: literal analysis and function. *The International Journal of Children's Rights*, 18(4), 483-499.

<https://doi.org/10.1163/157181810X537391>

Oversikt over figurer og tabeller

Figur 1: Antall ganger begrepet barnets beste anvendes i de ulike NOUene

Tabell 1: Den barneorienterte diskursen og den foreldreorienterte diskursen

